

Budapest, 1926. január hó.

1-25. L. 16312
5246

I. évfolyam 1. szám.

Egyetértés

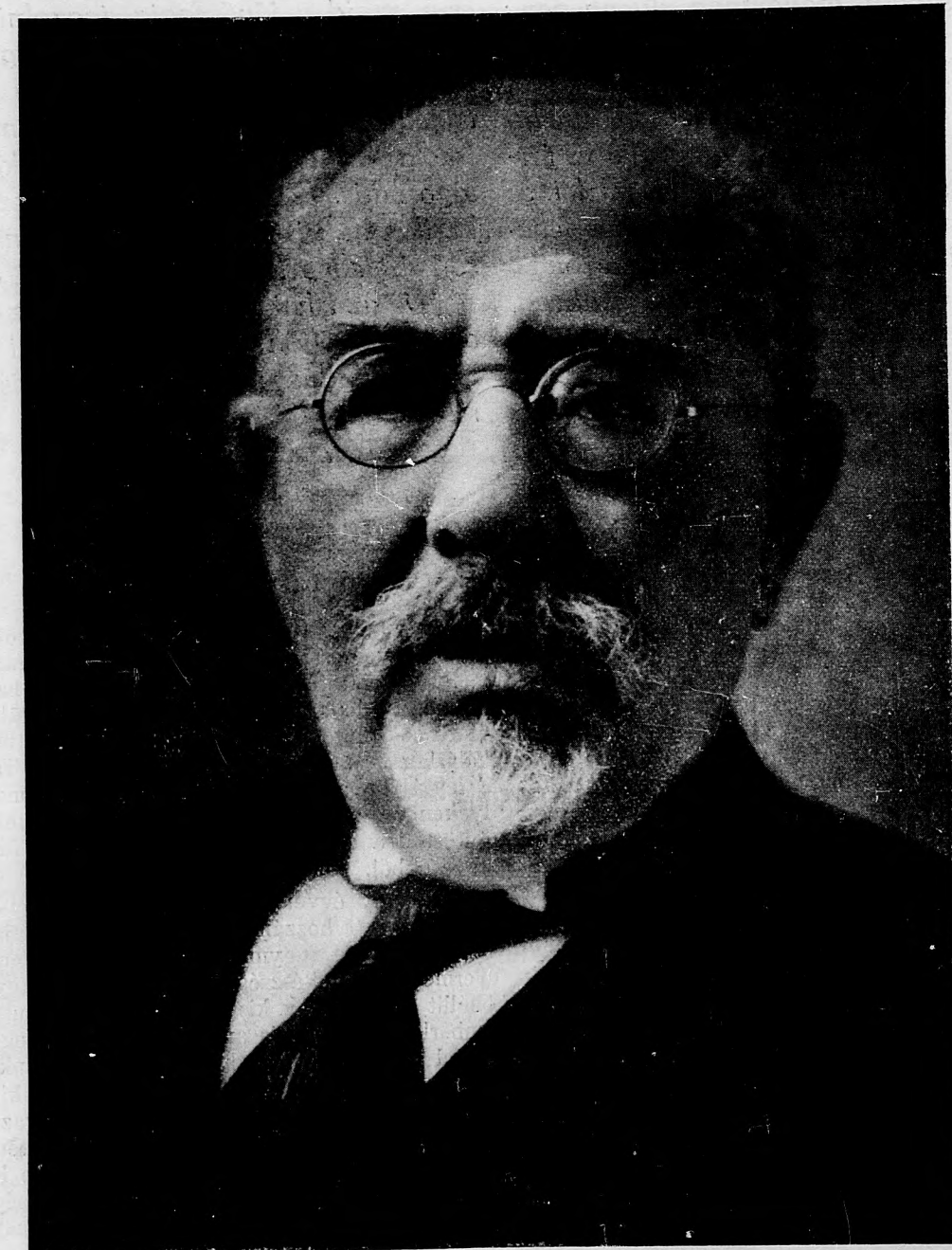
26/539

IRODALMI, TÁRSADALMI, KÖZGAZDASÁGI ÉS HITÉLETI KÉPES HAVI FOLYÓIRAT

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
VI., ANDRÁSSY-UT 84. SZÁM.

Felelős szerkesztő:
MÁRKUS ALADÁR

Előfizetési díj:
Egész évre K 150.000

ALEXANDER
BERNÁT
nyug. egyet.
tanár

Dr. Mahler Ede

egyetemi tanárt, az európai hírű egiptológust, felkereste lapunk felelős szerkesztője, hogy a kiváló tudóst lapunk munkatársává megnyerje. — Az „Egyetértés” programjának kifejtése után Mahler professzor készségesen megígérte közreműködését és hangsúlyozta, hogy minden kulturális törekvés s főleg olyan, mely a magyar művelődést szolgálja, nála mindenkor nyitott ajtóra és meleg fogadtatásra talál.

— Ép most épültem fel betegségeből és az egyik oka annak, hogy ezidőszertint közleménnyel nem szolgálhatok. Másik oka pedig — megvallom őszintén — az: hogy a kifejtett programja alapján lapjáról képet alkotva, kissé nehezemre esik egy szélesebb rétegeket érdeklő cikk megírása — mert én tulajdonképp a tudományos szakirodalmat művelem. És nem akarok úgy jární, mint ama két zsidó, kik az új rabbi magasszárnyalású prédikációja után a templom előtt elragadtatással dicsérték a szentbeszéd szépségeit. Odajön egy harmadik hitsorsos és a végtelenségig fokozódó dicsőretek hallgatva, ártatlanul megkérdezi: miről beszélt a rabbi? „Minden szava gyönyör volt. — de hogy miről beszélt — nem értettük.”

— Egyébként — folytatta a professzor — ehhez hasonló, de más természetű sikerem volt nekem is minap Csehszlovákiában. Meghívásra utaztam Pozsonyba — egy előadás megtartására. Kötelességszerűen jelentkeztem a zsupánál, egy Jeszenszky nevű urnál. Odajövetelem céljának előadása után kijelentette, hogy az előadás megtartását engedélyezi — előadhatok a világ minden nyelvén — csak magyarul nem. Én, hogy az előadás megtartható legyen, a német nyelvre fanyalodtam. Az előadáson ott volt a zsupán is és előadásom végeztével a gratulálókhoz csatlakozott a következő magyar szavakkal: Professzor ur, nem bánom ha magyarul is beszél, de jőjjön hozzánk minél gyakrabban...

Kedves és meghitt beszélgetés folyamán szerkesztőnk e kérdéssel fordult a professzorhoz:

— Láttam a Mensa-bál meghívóját és ott tanár ur egyszerűen a rendezők között szerepel, míg egyik tanítványa diszelnök.

— Ennek csak örülök. Ez világosan mutatja, hogy nálamnál nagyobb embereket neveltek. De bevallhatom: annak, hogy a damaszkuszi egyetem disztagjává választott, jobban örülök, mint ha azt a bizonyos bál diszelnökséget velem töltötték volna be...

Végezetül emlékeiből Mahler tanár a következő kedves dolgot mesélte:

— Megboldogult Szabolcsi Miksa megjelent nálam és cikket kért. De mortuis nihil — nisi bene, de tartozom az igazságnak, az öreg ur kissé szűkkeblű volt a honoráriumok dolgában.

Én készségesen álltam rendelkezésére, de kikötöttem, hogy tíz pernyi diktálásért előre, husz forintot kapok. Az öreg urnak szűksége volt a cikkekre — hát belement a dologba. Órával a kezemben diktálok. Tíz pere után Szabolcsi ismét husz forintot tesz az asztalra. A következő tíz pernyi diktandó után szintén. De már a harmadik husz forint lefizetése után ijedten kérdezte:

— Hosszu lesz a cikk ? !

— Rögtön befejezem és a befejezése már nem kerül semmibe. Ezt a hatvan forintot pedig, kérem, vigye magával és fordítsa zsidó jótékonyági célra...

A szürkék hitközsége

Hét esztendeje, hogy a zsidóság kénytelen intenzívebben foglalkozni a maga ügyeivel. Az üldözöttség, a jogoktól való megfosztottság egymáshoz közelebb kergette az egy felekezet tagjait, akik szervezetenül, összetartás nélkül, egymás érdekeivel mitsem törődve éltek. Amikor a liberális korszak szomorúan befejeződött az ország felett és védekezésre, a jogokért való küzdelemre vált szükség, a zsidóságnak nem voltak más szervei, mint a hitközségek. Ezek között a legnagyobb, a legtöbb lelket számító, a Pesti Izraelita Hitközség.

A kurzus első napjaiban, amikor pánikszerű félelemtől hajtva, az ország minden részéből Pestre menekültek a zsidók, a hitközség túltéve magát szervezeti szabályain, rendelkezésére bocsátotta minden súlyát, tekintélyt, befolyását, szervét és alkalmosságát a menekülőknek. Megalkította a panaszíródat, a jogsegély hivatalt, amelynek élére a hitközség akkori nagyérdemű elnöke, Székely Ferenc udvari tanácsos a nagyszerű jogászt, az áldozatkész, fáradhatatlan, kiváló Dombóváry Gézá-t állította. S ők ketten, Székely Ferenc és Dombóváry Géza mitsem törődve mellékletekintetekkel, veszedelmekkel, irásban és szóban, egyenként és deputációkban jártak a hatalmaságokhoz és előlük terjesztették szépítgetés nélkül az összes bajokat. Az ország egész zsidósága figyelt a munkájukra, élvezte az áldozatkészességüket, szerzett nyugalmat, hitet és reményt, látva, hogy sorsával, dolgával, bajával, jövőjével törődik a legnagyobb hitközség elnöke.

Székely Ferencnek azonban távoznia kellett az elnöki székből. Nagy bünt követett el, hajlandó volt elfogadni azt a békejobbot, amelyet Bethlen István gróf nyújtott a zsidóság felé. De akkor intranzigensek voltak a pesti hitközség hatalmasságai és ellene foglaltak állást. Léderer Sándor került az elnöki székbe, akit addig senki nem ismert. Illetve tudták róla, hogy igen intenzíven foglalkozik a kaszusz-kérdéssel, mérsárszűkeket és vendéglőket rendezett be. A multjáról, közéleti tevékenységéről vajmikeveset tudtak. Vele egy új korszak kezdődött a hitközség életében. Eltávolította az előljárárságból a zsidó élet nagyságait, azokat a férfiakat, akik tudásuk, értelmiségük vagy vagyonuk révén az ország közéletében is súlyt és tekintélyt jelentenek. Ő megnyitotta a zsillipeket, hogy beözönl-hessenek a még ismeretlen nagyságok, a közéletben még nem szerepeltek, körzetekre osztotta a hitközséget, hogy több elnöki, előljárársági, képviselőtestületi tagság álljon rendelkezésére — az ismeretleneknek, de szerepelni vágyóknak.

Új képet adott a hitközségnek. Néhány régi kiválóságon és a zsidóság büszkeségén, Vázsonyi Vilmoson kívül, a zsidó vallású országos nagyságokból senkisémet kapott helyet a hitközségben. Indexre került Kohner Adolf báró a bankár, kívül rekedtek a tudósok, Alexander Bernát, Marczali Henrik, Fejér Lipót,

Mahler Ede, Kunos Ignác, Bánóczy József, a művészek: Fényes Adolf, Katona Nándor, Magyar-Mannheimer Gusztáv, az írók: Szomorj Dezső, Szomaházy István, Molnár Ferenc, Heltai Jenő, a nagynevű orvosok, mérnökök, egyetemi tanárok, magasrangu állami hivatalnokok, katonák s helyet kaptak kis történetű fiskálisok, ismeretlen szürke emberek, a mindig tapsolók és mindig megelégedettek — ha szerepelhettek.

S ennek az új irányzatnak nagyszerű vívmányaképpen visszafelődött minden, ami a hitközség életében kultúrtevényező volt. Az iskolákban a tanítók és tanárok éhbéren tengődnek, s megesett a szégyen, hogy sztrájkba állottak a zsidó tanérok, ami soha sehol a világon elő nem fordult, a klinikai jelentőségű zsidó kórház tudós orvosai állandó dilemmában vannak, hogy folytassák-e orvosi kötelezettségeiket, vagy oda-

dobják fehér köpenyüket, mert nem bírják már a szürke kicsinyek hatalmi tobzódását. Elkeseredés és megalázottság kísér és fogad mindenkit, aki felette van a szürke jelenvoltaknak. Se segítséget, se támogatást nem kaphatnak az intellektuettek, hiába pályáznak kicsinyke állásokra nagy tudósok, meddő az akarásuk, mert a szürkék nem a kvalitásukat keresik, hanem a baráti köreiket.

Igy jutott el a Pesti Izraelita Hitközség korszakos jubileumához. Mindenki ott volt azon, aki semmit jelent és egy se, aki büszke érték. Ezek eltávolodtak, nem akarnak tudni a kicsinyes, semmi hareokról. Büszkélkedünk kulturális nagyságunkkal, tudásunkkal és tudósainkkal és az ország első hitközségének képviselőtében nyomát se látjuk a esillogó nevek koszorujának.

Nádor Jenő.

Zsidó apa a fiához

Kiss Arnold sajtó alatt lévő verseskötetéből

Alkonyra hajlik életem,
Fogadd tanácsom, gyermekem!...
Ne várj sokat a sorstól,
Te építs és az rombol,
Az sokszor ledér s hűtelen,
Sok gyatrát gyakran fölemel —
De miért magad sirtál,
Mit önmagad kivittál:
Tiéd, mert szived vére,
Mert könnyed hullott érte.

Tiéd a könny, a szenvedés,
A megkísértés sem kevés,
Mely csalogat és csábít,
Mákonynál jobban kábit —
Mért lennél mindig megvetett?!
Ágyad puhábbra veheted:
Csak egy kis vízmenecse,
És tiéd a szerencse,
Egy perc — ujjászülethetsz,
Ha meg is halt a lelked.

Vigyázz a hazugságra:
Az mint a kígyó, gyáva,
Most lenn a porban csúszik,
S a szivedig fölcsúszik,
És bőrét százszor váltja —
De minden mindhiába:
Csak féreg marad váltig
Ki csúszik, mászik, hámlik:
Hüllőből sas nem válogt,
Bármily magasra hágott.

Zsidó vagy lelkem, gyermekem,
Utadon tüske, gáncs terem,
Tudom, hogy kövel dobnak,
A sziveden taposnak,
Egy név miatt kergetnek,
Hazádból számkivetnek,
Az erdő vadja hon telet,
Ha vihar zúg és szél perel.
Verebet itthon véd eresz,
Te idegenben dideregsz:

Alázatos legyen szavad,
Némuljon el az ajakad,
Ne fogj kezedbe kardot,
Istenre bízd a harcodd!
Ha leshől törnek ellened,
Te jobb legyél, mint ellened,
Ne tagadd meg az embert,
A testvért sohse benned —
Ók ijjal, kelevézzel,
Te Istened nevével!

A kezed szádra téve,
Ha térdig is szeméthe:
Viselj el minden gáncsot,
Hordj némán minden átkot,
Csak hűséged ne hagyjad,
Meg sohase tagadjad —
Dúlt, szép, szegény hazádat,
Ne úgy, mint mostohádat,
Mint édes anyád védjed,
Ha újra hívna téged.

Ha honszeremmel bántják,
Hűséged sárba rántják,
Ne légy te tovább néma —
A kapcarongyát céda
Beléd sohase rúgja,
Föllázadt véred zúgja:
Egy hazám, egy Istenem!
Hazám én úgy szeretem:
Harcoljunk rendületlen
Ős zsidó becsülettel!

S még egyben légy hű gyermekem:
Mi drágább, mint az életem,
Amiért küzdök, szenvedek,
Mi örököm, ha nem leszek:
Ős hitem reád szálljon,
És minden éjben, árnyon,
Viharban, zúgó vészben,
És ezer szenvedésben:
Szivedből ki ne törje
Vad karvalyoknak körme.

Magannak mit se kérek,
Csak majd ha sirba térek:
Egy árva imádságot —
Fiam! én arra várok...
Ha koporsóm tövébe
Egy sápadt gyertya fénye
Virrasztva értem lángol,
Én kadosodat várom,
Halottan is megérezem:
Hogy imádkoztál értem...

ERDŐDI ÉS NEUMANN
ELEKTROTECHNIKAI CIKKEK NAGY RAKTÁRA

BUDAPEST
VI VILMOS CSÁSZÁR-ÚT 27 SZ. TELEFON: 103-82

Csillárok, rádiókészülékek,
selyemernyők,
villamos főzőkészülékek gyári áron. Kedvező fizetési feltételek

Emlékek

Irta: **Alexander Bernát** ny. egyetemi tanár

Hogy mily hatással vannak a serdülő zsidó gyermekre a más vallású gyermektársak bántásai, néha a tanítók nyílt vagy burkolt antipátiája, az ebből származó nyilvánvaló igazságtalanságok, melyek gyermeknek és felnőttnek oly szörnyen fájnak, nem tudom kiszámítani, mert soha nem volt részem mindezekben. Zsidó elemi iskolába jártam, amelyben egy özvívizelőtti pedagógia áldásaiban részesültem, de persze nem az antiszemitizmuséiban. A gimnázium sem ismerte a felekezeti villongást. Az első félévben még a német tanárok tanítottak, kitűnő pedagógusok és azt hiszem egyébként jofezinusok. Azután jöttek a magyar „tanárok”, többnyire gyöngy emberek, részben tanári képesítés nélkül valók, most is, emlékeztetve rájuk, égnék mered a hajam, részben diplomások ugyan, de más hibákban leledzők, melyeket nem akarok részletezni: antiszemita nem volt köztük: sőt Rónai Flóris igazgatónk, a híres tudós pap, ideális lelkű ember volt, még álmában se jutott volna eszébe különbséget tenni keresztények és nem-keresztények közt, bármelyik hátrányára. Emlékszem, ha gyengébb tanuló számára korrepetitor kellett, sokszor engem küldött: megtanított engem, hogy tizenhárom éves koromtól kezdve magam keressen meg kenyeremet. Ezért az egy emberért meg lehet boesátani a gimnáziumnak a többiekét, akik közt azonban ott volt még, a felsőbb osztályokban, Bartal, Veress Ignác és fájdalom rám nézve csak egy évig a nagy Riedl Szende, Frigyes atyja, akinél mélyebb hatása senkinek se volt életemre. Hogy ilyenek is vannak a középiskolai tanárok közt, ezért meg kell nekik boesátani az elégtelenekeket. Tragikomédiának kell tekintenem gimnáziumi tanulásmat, de az antiszemitizmust hírből se ismertem. Más keresztényekkel, mint tanuló társaimmal és tanáraimmal, nem érintkeztem, ezek pedig nem bántottak.

Az egyetemen se akadt soha okom ilyféle panasra. Antiszemitizmust nem láttam, nem is gondoltam rá. Nem sebzett meg soha. Nem emlékszem tanárra, aki annyira megfélemedezett volna magáról, hogy netalán benne lappangó antiszemitizmusát tanítványával érezte volna. Legkevésbé Toldy Ferenc, aki csupa jóság, lelkeség, szelidség volt. Mikor néhány évvel később tanári vizsgálatot állottam, ő maga, anélkül, hogy felkértem volna rá, fölment a minisztériumba és kért számomra stipendiumot. Ilyen világ volt akkor! Én meg oly járatlan voltam a világ dolgaiban, hogy ezzel biztosítottak vélvén a dolgot, Berlinbe mentem. De Toldy és Riedl Szende ajánlata oly hatékony volt, hogy az iskolai év vége felé mégis megkaptam az ösztöndíjat, anélkül, hogy tanáraimon kívül bárki a világon ajánlott, illetőleg pártfogott volna. Ennek van valamivel több, mint ötven éve. Hihető-e, hogy rövid ötven év alatt ily gyökeresen változzék a világ? Hogy gondoltam volna antiszemitizmusra? Igen, az valamikor volt és másuttán most is van, Oroszországban vagy hol, de nálunk? Ezen rég túl vagyunk.

És ebből a jámbor ábrándból háromévi külföldi vándorút és tanulás se ébresztett föl. Berlinben legjobb két barátom evangélikus volt: az egyik, Paulsen, később professzor a berlini egyetemen, úgy bámult bennünket, engem és Bánóczit, hogy még emlékirataiban is megemlékszik róla. Soha nem látott volt otthon Frieslandban zsidókat. Azt hiszem, gyermekkorában csak annyit tudott róluk, hogy elviszik a rossz gyereket zsákban. A tanárok közt meg esodabogárként se láttam antiszemitát. Talán nem is volt. Mindenesetre előt-

tünk gondosan titkolták. Képzeli el Lotzét, Drobiseht, Trendelenburgot és még tizet antiszemitának! Valósággal a leggroteszkabb gondolat. Vagy Taine Párizsban mint antiszemita! Ilyen bolondot még álmodni se lehet.

Csak mikor európai utamból hazértem, és nem akartam mindjárt tanári állást vállalni (!), hogy zavartalanabban készülhessek a magántanárságra, jöttek barátaim és megsúgták, hogy a zsidókra kezd beborulni, hogy siessek elhelyezkedni valamely középiskolában, különben hoppon maradhatnék. Mégse féltem. Csak két évvel hazatérésem után vállaltam állást az V. ker. áll. főreáliskolában, ahol ugyanakkor Beöthy is tanított. Ott ismerkedtünk meg és hű barátságba el-kísért engem, amíg sirba nem tették, de azontúl is velem maradt mint hőforrása életemnek. Hogy hihettem volna az antiszemitizmusban? Vagy talán Szarvas Gábor társaságában? Gyulai Pálban? Igaz, hogy voltak handabandázók, néhány félig zsidószármazású is, akik fokozott antiszemita buzgalommal iparkodtak megvezekelni a zsidó származás ösbüncéért, de ezeket mindig nevetünk és nevetem szegényeket a mai napig. Oly kómikusak. De mit tegyünk! Oly gyarló teremtményei vagyunk az Uristennek! Hogy különben mily lassan haladt a metély, kitűnik abból, hogy még 1878-ban magántanárságom fényesen sikerült. Horváth Cyrill, a piarista, ebben a tekintetben is a leglojálisabb ember volt, akit ismertem. Jóakarata sohasem hagyott el. Könyvtárát akadálytalanul használhattam: és bár gondolkodásban nem igen értettük meg egymást, emberi viszonyunk mindvégig nyílt és benső maradt. Ez ugyan nem volt antiszemita.

De hogy ez az antiszemitizmus mégis már bujdosott a lelkekben, mutatja a nemsokára rá támadt esunya és mérges kelés: Tiszaeszlár. Ma is irtózáttal gondolok erre a névre. Örültség és örült örjögés volt, aait akkor átéltünk. Akkor is voltak családok, spekulánsok, hazudozók, de voltak őszinte bolondok, örültek is, akik egyszerűen megkerüültek. Az utóbbiak talán igen kevesen voltak, de a spekulánsok kezében nagyszerű ornamentum gyanánt szolgáltak. Volt — nincs, mondtuk magunknak már egy-két évvel később.

„LE COQ”
a világ legjobb
növényi cipőpasztája

Az örjögő, a lelki élet tudattalan salakjából kelt antiszemitizmus helyett lassan-lassan más nőtt, olyan, mely jobban alkalmazkodott a modern időkhoz és annak szükségéhez: a gazdasági illetve a fajvédelmi. Ez régen készül, ha nem is ezen a néven. De a zsidók tért foglaltak a nekik megnyitott területeken, ezt nem lehet megtűrni. A zsidókat vissza kell szorítani, feltűnés nélkül, de állhatatosan és erővel — ez volt a jelszó már a háború előtt. A háború után nagy esőzések termékenyítették a fajvédők földjét. A nagy elszegényedés rettenetes létért való harcot indított; a háborús erkölcsök mérges eldúlvást terjesztettek; a bolsevista kaland a legelfajultabb zsidókat jutatta előtérbe; a német példa kész elméletet adott az antiszemitizmus talpa alá, egyszersmind kész szótárt, kész frazeológiát, ragyogó példákat. Ehez járult Magyarország igazságtalan kifosztása és megnyomorítása. Mindebből mérges köd szivárgott szét és széles területeken iltte meg a lélek szemét. Az antiszemitizmus nemzetgazdasági ügygé lett, melyet fajgyűlölet, lelkesmeretlenség, fékevesztett erőszakosság, a jogérzet súlyos bántalma kis adagokban fűszerezett. Itt állunk ma.

Mégis azt szeretném — ifjúkori emlékeimhez híven — világgá kiáltani: antiszemitizmus nincs. Nem bánom, nevéssenek ki mindkét részről, újra mondom, igazi antiszemitizmus nincs. Hogy mi van, tessék az előbbiekből megérteni. A zsidóságnak méltósággal és türelemmel kell viselnie a maga sorsát. Mi a fajvédelem a vérvádhöz képest? A vérvád összeomlott a maga belső képtelenségében; a fajvédelemben is rejlik képtelenség, ha ez egyelőre nem oly nyilvánvaló is. De nem válik-e kézzelfoghatóvá, ha megfontoljuk, hogy a zsidóság a legbensőbbben, leghivebben simult, ragaszkodott az uralgó fajhoz? Hütlenekek voltak-e a zsidó tanárok, orvosok, ügyvédek, mérnökök, rabbik, tanítók, írók a magyarsághoz? Ezek ellen kell megvédeni a magyarságot? Azt a magyarságot, mely ezt az országot teremtette, mely megalkotta a magyar kultúrát? Nagy eltévelyedésnek kell tekintenünk azt a gondolatot, melynek csakúgy kell összeomlnia, mint a vérvádnak.

Henry Bernstein orra

Bernard Shaw egyik nyilatkozatában panaszkodott a francia irodalom „provincializmusáról”, különösen a francia dráma hanyatlását emelte ki. Ezért Henry Bernstein a francia-zsidó drámaíró megtámadta Shawt, aki így válaszolt a támadásra: „Bernstein ne álljon ki a francia nemzet védelmére, neki nincs joga megsértődni, hogy zsidó és nem francia. Ugy ő, mint a többi fajtestvérei nem hivatottak franciák, angolok és irek fölött dönteni. Ők keletiek. Ha tehát Bernstein a nyugateurópai fajokat tiszteli, ez nem egyéb, mint bálványimádás. A zsidóknak különben nemes gyöngégjük, hogy ideáljaikat bálványokká teszik megcsig meg a legostobább francia előtt is térdre hullanak és aranyborjúként imádják. Különben — végi Shaw — a francia szemében Bernstein nem egyéb, mint betolakodott keleti parazita — zsidó.”

Bernstein következőképpen válaszolt: „Két hónapig gondolkodott Ön a válaszon és végül az olesó zsidózást tartotta legcélszerűbbnek. Eddig Önt atlétának néztem, aki keményebb fából van faragva, mint egy francia. Most nagyon is gyöngének bizonyult. Ha Ön valóban költő lenne és nem fecsegő, akkor nem az orrommal, hanem az érvemmel foglalkozott volna.”

Székely Ferenc udvari tanácsos,
a Pesti Izr. Hitközség volt elnöke.

Nem a vallás, hanem a nyelv

— Napló töredék —

A múlt év tavaszi és nyári hónapjait Konstantinápolyban töltöttem. Előadásokat tartottam a sztambul egyetemen és előadásaimat sajtó alá is kellett rendeznem. Kiadóm, az emberséges *Hüsszejn efendi*, egy irdealkját rendelte mellém, az eleven eszű *Rágib beji*, hogy segítségemre legyen a megirt szövegnek török betűkkel való átírásában és a korrektúra ügyes-bajos munkájában.

A bohém természetű *Rágib* csak úgy tudott dolgozni, ha egy *nárgile* szopókája van a szájában, előtte meg a török kávék egymást váltogató sorozata. A *perai* városrész egy kényelmesebb kávéházában ültünk tanyát, ott töltöttük el egy egész hónapnak összes délelőttiét. A *nárgile* szörtyögött, a kávék findszák ürülgettek és fogyott a tonta a kalamárisból és percegett a toll sima papirosunkon.

Kávéházunkban, a *Kámun-eszászi* (alkotmány) nevezetűben, sok mindenféle ember fordult meg. Főképp kis- és nagykereskedők, gyárosok, ügynökök és háború utáni konjunkturások, Törökök, görögök, oroszok, örmények, spanyol zsidók, jobb sorban élő tatár tőzsérek, meg eszkerész közvetítők. A zaj, meg a lőtás-futás néha nagyobb is volt a kelleténél, de a *nárgile* meg a kávé elsőrangú és az en *Rágib*-omnak ez volt a munkára serkentője.

Ha pihenőt tartottunk, és *Rágib*-nak gyakrabban volt szüksége ily pihenőkre, el-elnézgettem azokat a soknyelvű, sok fajtabeli embereket, akiknek megannyiját a megélhetés gondja és a kereset után való vágyakozás sodort egybe. Valóságos muzeuma ez az európai és ázsiai embertípusoknak. A legelső napok egyikén egy európai arcú és viselkedésű emberen akadt meg leginkább a szemem, nem annyira nyuga-

tias area, mint bámulatos nyelv- és beszélőképessége következtében. A görögökkel görögül beszélt kifogástalanul, a török-tatókkal törökül, a levántiakkal hol franciául, hol olaszul, hol angolul és amikor egy copfos kínai botlott be a kávéházunkba, annak a beszédjén kezdtek el a esilingelgetést.

Épp másnap történt, hogy nem jött el az én török íródeákomból és én egymagamra voltam elkényesztülve. Már-már urrá lett felettem a munkanélküliség türelmetlenkedése, amikor benyit az a soknyelvű idegen és helyet foglal a mellettem levő asztalkánál. Köszöntjük egymást, mint fezt viselők törökösen és szó-beszédbe elegyedünk. Én voltam a kíváncsiabb természetű, nekem volt több kérdezni valóm.

— Ugy-e ön német vidéki? — kérdelem tőle németül.

— Nem én — feleli kifogástalan németiséggel, — görög földön születtem, *Korfaban*, osztrák szülőktől.

— Azért olyan folyékony a német meg a görög beszédje, — mondom neki.

— Akár az anyanyelvem módjára — feleli.

— Hát törökül? Hát olaszul? Hát franciául? Hát angolul? — kérdelem tőle.

— Kereskedő vagyok, gyáros vagyok — feleli — csak kell, hogy értsek egy pár európai nyelven. Sztambulban is van egy gyáram, sztambuli lakos vagyok jó pár esztendeje.

— Hát a kínai nyelv?

— Több esztendőt töltöttem el Kinában, a boxer-lázadás idejét is ott éltem át; persze, hogy megtanultam kínaiul is.

— Te se panaszkodhatsz — mondja most már törökül: — úgy veszem észre, hogy te is értesz egy-két nyelven.

— Találd hát ki az anyanyelvemet — mondom neki.

— Amikor a törökökkel beszéltem és ha velem is törökül beszélsz, Európát látott töröknek gondoltalak. De amikor németül szólalt ön meg — folytatja most már német nyelven, — legott tisztában jöttem a dologgal.

Kérdő jellel változott az arcom. Rám mosolyog a szomszéd és mondja ki a szentenciáját:

— Sie sprechen die deutsche Sprache mit einem ungarischen Accent.

Szinte heveset dobbant a szívem, szinte boldoggá tett a magyarrá való lelepleztetésem.

Felállunk mindketten, hogy bemutatkozzunk egymásnak.

— Jules Hornstein vagyok — mondja, — gyáros. És mert tovább néztem rá firkésző szememmel, önkénytelenül folytatja, most már franciául:

— Oui, je suis israélite.

Nem lepődtem meg rajta, pedig ama bizonyos faji vonásokat se vettem észre rajta. Aminthogy ő sem lepődött meg, amikor én, a fajmagyarnak vélt, ugyan csak franciául feleltem neki:

— Moi aussi, je suis israélite.

És a rákövetkező napon és a hányszor csak találkoztunk egymással, én törökösen köszöntem neki, ő meg csak a magyart látván bennem, kedves szeretetreméltósággal kiáltja felém:

— Alá szolgálja kivanom.

Kunos Ignác dr.

A történet szárnyalása

Ha a politikai erkölcs fejlődése is igényt tarthat arra, hogy a történet nagy nevét viselje, akkor a történetnek egy szárnyasapása játszódott le a budai zsidó hitközségben, amennyiben a legújabb képviselőtestületi választás alkalmával az országban először választottak arányos vagy lajstromos szavazással.

Hogy mit jelent az arányos választás etnikai szempontból, azt soká nem akartuk megérteni, de eljön az idő, mikor pírulni fogunk azért, hogy annyi időn keresztül hiába zörgetett az a zsidó hitközségek kapuin és bár országgyűléseken már beboesítást nyert, nálunk kerek visszautasításban részesült. A régi időkben a győző népek a legyőzötteket lehetőleg megsemmisítették s talán Ézsaiás próféta az első, ki felháborodásának adott kifejezést Asszírria ezen eljárásán. De azért meg tudjuk ezt érteni, hisz a nemzetközi és pártközi morál — de strigis quae non sunt — teljesen emancipálta magát azon tekintetek alól, melyek az egyéni érintkezésben már akkor is szentek voltak. Ez ma is csak így van. Az egyén nem dicsekedhetik a nyilvánosság előtt, nem ünneplheti önmagát, de a testületek élete némely esetben abban merül ki, hogy magukat ünneplik, a maguk multját és pályáját magasztalják. Az egyén és egyén közötti verseny és háboruskodás rég kivetkőzött abból az ádáz jellegből, mely a nemzetek, fajok egymás közti érintkezésében az árulást, kémkedést, alattomos fegyverkezést szankcionálja. Az egyén felismeri manapság a másikban a maga hasonlóját, átérzi annak szíve verését, de nemzet a nemzetben, faj a fajban ma is a maga negációját látja csupán, a megkülönböztető jellemvonásokat immunensnek találja, melyek végzetesek a másikra. És ne csodálkozzunk azon, hogy régebbi időkben még inkább így volt, hogy minden népek szemében az ellenség más nép volt, örök időkre és megmásíthatatlanul más, örökös veszedelmet jelentett annak életben maradása, de a hitközségi ellenség, amely előgre is tiszteletre és megszívlelésre méltó elvet képvisel, mégis csak jobb dörzsfeleknek, mint künnrekedt ellenségnek.

Hogy a nőt valaha úgy az uralkodó egyházból, mint pedig a zsidó hitközségből kirekesztették, érthető volt abban a korban, amikor a nőnek egész élete a konyha- és gyermekszobában játszódott le, mikor értelmiségi tekintetben nem volt felkészülve a közügyek in:ezésére, amikor a zsidó imakönyv még nem is irt elő számára külön formulát a kapporo szertartására, mert nem tette fel róla, hogy maga tudja azt elolvasni, de ma? — Ma tőlük várjuk a gyermeknevelés irányítása révén a zsidóság megmentését a jövő számára, az ő kezükbe van tehát voltaké a zsidó hitközség sorsa lerakva. Nekik ne adnánk aktív és passzív választójogot? Ezek oly elemi kérdések, melyekre a feleletet megírni pleonazmus volna.

De van egy szempont, mely még az országos és városi választás megfontolásai fölött is áll és még inkább teszi szükségessé az arányosság és női választás szempontjából a választási rendszabályoknak modern revízióját.

Közismert dolog, hogy a nagyvárosi hitközségekben mindinkább észlelhető az a jelenség, hogy azok az

alsóbb, elhanyagoltabb rétegek tolnak fel az érvényesülés terére, amelyek városi és országos tereken alig számíthatnak arra és evvel párhuzamosan az arisztokratikusabb rétegek mindjobban páholyaikba vonulnak vissza sokszor csak azért, hogy a zsidóság-hoz való tartozásuk ne tűnjék fel.

És ha legalább az így összeállított képviselőtestületek demokratikus szellemet vinnének be a hitközségekbe, igazi demokratikus gondolkodást és érületet, mely első sorban abban nyilvánulna meg, hogy a munkát, az érdemet megbecsüljük, hogy a szellemi vezetőket és a pusztá gazdasági hatalom fölé helyeznénk, az arisztokrácia elvonulásának vesztesége ki volna egyenlítő, mert a zsidóság fennállása csakis a demokrácia levegőjében képzelhető el, a demokrácia az ő életeleme, mely nélkül halálra van ítélve. De a legtöbb esetben ép ott nem találjuk meg a demokratikus értezt, ahol azt a legtöbbet hangoztatják. Ezek az urak különböző társadalmi köröknek tagjai, ahol egyes törzsfőnökök vezetői diktatúrája alatt állanak és onnan hozzák a hitközségi terembe a valláspolitikai orientációt. Otthon önértékes, tiszteletreméltó, független úri emberek, de amint a „khile“ légkörébe lépnek, egyéniségük súlyából annyit veszítenek, amennyit az általuk kiszorított levegő nyom és ez, egyéniségük súlyához mérten mégis csak jelentékeny mennyiség. A „demokrácia“ tyranizmusa így súlyosabban nehezedik a hitközségre, mint az úri kaszinók kizárólagossága.

Innen van, hogy p. o. az orsz. izr. tanítóegyesület ünnepélyes nagygyűlésére kiküldött előjárósági képviselő, aki csakis az üdvözlésre kaphatott megbízást, helyzeti magaslatának önértékét dus levegőjéből tele szíván tüdejét, megengedhette magának azt, hogy öreg tanító és tanárok nagy gyülekezetét kioktassa a cionizmusmentes hazafiasságra és egyéb erényekre, amit a nemzeti kaszinó tagja nem igen tett volna, mert feltette volna, hogy akik a nevelés felelősséges feladatára vállalkoztak, nem igen vártak tőle irányítást, hanem már maguk is elgondolkodtak a zsidóság égető és napi problémáin.

A zsidó hitközségi körök demokratizmusa nem türi, hogy a tisztrviselők s a tanítótestületek tagjai a maguk vitális anyagi érdekeiben gyűlést tartsanak és azokon oly határozatokat hozzanak, melyek a hivatalos kötelezettség teljesítés mértékét nem érintik és a hitközségi fegyelmet meg nem bontják.

Mindez megváltozik, ha a budaihoz hasonló arányos választás révén szóhoz jut az ellenőrzés szerepére hivatott ellenzéki párt, amely természeténél fogva magáévá tesz minden oly sérelmet, melyért a vezetőség felelősségre vonható. Az a valóságos ellenséges viszony, mely ma hitközségeink békéjét alattomban dulja és tekintélyét aláaknázza, helyt fog adni a kölesönös megértésnek és jóindulatnak. És ugyancsak sok jót várhatunk a nők aktív és passzív jogának behozatalától is.

A zsidó hitközségi élet a maga egészében magán viseli a férfiu intézés félszegségének bélyegét. Jár-tassuk csak végig egyszer tekintetünket egy nagy ünnepi istentisztelet közönségének mindkét nemén. A férfiaknál legalább akkora komolyságot és figyelmet észlelhetünk, amekkorát egy jótékonysági akcióval és egyesek magánfelléptetésével megszakitott és hosszúra nyúlt istentiszteleten várhatunk, ott találjuk a zsidó társadalom legfelsőbb és legalsóbb rétegeit egy érdelembe egyesítve. A női karzaton azonban mindenekelőtt az lep meg bennünket, hogy az előkelő hölgyek ülésait sok esetben azok jodrásznői foglalják el, a rend

fenntartására kiküldött személyzet nagyobb szabadsággal gyakorolja tisztjét, a borralórendszer is ki-kidugja fejét, de még lesújtóbb a tapasztalat figyelem tekintetében. Miért? Talán kevesebb áhitatot hoztak a nők? Ezt elgondolni is lehetetlenség. Hanem tény az, hogy áhitatukkal sokan-sokan otthon maradtak, ellenben a megjelentek nem látnak és nem hallanak kellően s így nem nyervén kielégülést, társalgásra adják magukat. Meg lehetünk győződve róla, hogy az első női képviselőtestületi tag magáévá teszi ezt a kérdést és ha egyhamar nem is provokál jelentős reformokat, a jövő templomépitkezésére és templomi rendtartására üdvös befolyást gyakorol.

Az anyák, kik gyermekeik tanulmányait állandó figyelemmel kísérik, sokkal inkább kiérik majd a tanterveknek és a tanítás menetének és módszerének gyengéit, mint a férfi iskolászéki tagok, kik az otthoni tanulás vesződségeit nem ismerik és inkább politikummá hajlandók tenni a hitoktatás irányítását és a tanítók elbirálását.

Kritika és érzelmi elemek: arányos választás és a női választói jog hiányzanak a legtöbb hitközség vegy-konyhájából.

MÉLTÓSÁGOS FŐRABBI

A zsidó felekezet papjai között nincs egy sem, akit a „Méltóságos ur“ megszólítás illetne. De volt. Boldog emlékeztető Kohn Sámuel főrabbinak járt a „Méltóságos ur“ titulus. Őt néhai I. Ferenc József öfel-sége tette azzá, amikor tudós munkássága és egyháza érdekében kifejtett áldásos tevékenysége megjutalmazásaképpen az *udvari tanácsosi* címmel tüntette ki. Kohn Sámuel óta nem volt méltóságos rabbi, még Löw Immánuel sem kapta meg ezt a kitüntetést, még a hét év óta egymást felváltó kurzusokormányoktól sem, pedig Löw Immánuel nevét a világ egész zsidósága ismeri és a nemzetközi tudományos élet is tudja a szedgi tekintetes főrabbról, hogy a tudósok első sorában áll. Mégsem kapott kitüntetést. Most azonban a zsidóságnak ezt az alig elviselhető sérelmét orvosolják. Amint olvassuk, Ripka Ferenc a székesfőváros főpolgármestere valamennyi egyháznak egy-egy kiemelkedő lelkészét a *kormányfőtanácsosi* címmel való kitüntetésre kívánja előterjeszteni. Értésítette szándékáról Léderer Sándor dr.-t, a hitközség elnökét, aki boldogan vette tudomásul a főpolgármester figyelmét és Hevesi Simon dr.-t, a nagyszerű hitszónokot, a zsidó kultúra nagy apostolát, a leendő főrendiház tagságának várományosát ajánlotta figyelmébe. A főpolgármesteri tapintatosságnak köszönheti így majd az ország zsidósága, hogy sérelmei orvosolva lesznek és egyik rabbiját Méltóságos Urnak szólíthatja. Ország-szerte nagy megkönnyebbülés üli majd meg a lelkeket a kinevezés megtörténte, sőt boldogság tölti el azokat a zsidó ifjakat is, akik a numerus clausus folytán a külföld egyetemeit látogatják, hogy otthon patrónusuk, papjuk a kormány főtanácsosa lett. Reméljük, az első főtanács, amit főtisztelendő Hevesi Simon a kormánynak ad, az lesz, hogy a másik kiváló férfiú, Léderer Sándor dr., a pesti izraelita hitközség illusztris elnöke, szintén kormányfőtanácsos legyen.

MUNKARUHA, SZÖVETRUHA,
LIBÉRIA

GUTMANN, BUDAPEST
RÁKÓCZI-UT 18

Solós szudósz elmefuttatás

A szombat harmadik étkezésével (a solós szudósz-szal) kapcsolatban hagyományos szokás bibliai és talmudi helyeket a rendes homiliákénál is nagyobb poetica licentiával valláserkölési célzattal egységbe fűzni. Ez a biblia-magyarázati művészet napjainkban valósággal kihalóban van. Oka ennek az, hogy az új nemzedék a maga szegényes irodalmi ismeretében már nem is bírná követni az ilyes fejtegetéseket, a rabbik tehát nem is kultiválják. Hogy e sajtós, a zsidóságnál egyedül kifejtett művészet teljesen ki ne haljon, arra volna szükség, hogy új rabbi-jaink nemzeti nyelven és közérthetőleg kíséreljék meg az ilyen fejtegetéseket, mellőzve természetesen a régiék minden gondolatbeli salto mortáléit és elavult izlését.

Lapunk e rovatában a régi stílus homiliákat modernebb mezben akarjuk feleleveníteni. Rovatunkat dr. Fényes Mór rabbi és vallásnár ur nyitja meg saját közleményével. Hogy az új életre keltett drosóval ma is hozzá lehet férközhetni a nagyközönséghez, ő maga tapasztalta ez irányú kezdeményezésével a budai lágymányosi templomban.

A „boruch sém kevod malchuszó“ titka

A tan, melyet Mózes hagyományozott ránk, Jákób gyülekezetének öröksége. (Móz. V. 33 f.)

Ezt a tórai igét, mely Mózes bucsujában található, minden kisdéd ajkaira adjuk reggelenként, de voltaképp vajmi kevés szülő és tanító gondolta át tartalmát és vajjon ki vette észre, hogy e mondat önmagában is némi ellenmondást tartalmaz, amikor a Mózes tóráját Jákóbra vezeti vissza, elvitatva az érdemet Mózesétől és hogy a szöveg folyamából is szirtszigetként áll ki. E kettős nehézséget eltüntethetjük, ha a Jákób és Mózes közötti hagyománykapcsolatot a biblia egyéb helyein is kinyomozzuk. Evégből nyuljunk vissza egy másik bucsuszózatra, mely az itt említetthez teljesen analóg: Jákób bucsujához, melyet halálos ágyán fiaihoz, illetve a leendő törzsek fejeihez azok történeti szerepének jellemzésekké intéz. Nem áldás ez sem, mint kétségtelenül fordítják, hanem jellemzés, melyben még egy-egy átokszerűen hangzó szitek is van, de ép ebben áll a történeti s erkölcsi értéke. Jákób ezen bucsuszózatának bevezető szavában olvassuk, hogy egybegyűjtven fiait halálos ágya köré, Jákób így szólítja meg őket: Gyűljetek egybe, hadd jelentsem meg nektek, mi lesz a sorsotok a jövőben. Folytatólag azonban egy szót sem találunk a jövődőlésből, hanem csupán a törzsek életének, külön egyéniségeinek pár vonással való megrajzolását. Ez a jelenség már a talmud böleseinek is feltűnt és ez a hézag provokálta azt a magyarázó megjegyzésüket, hogy „Jákób a messiási idők titokzatos varázshónak kárpitját akarta akkor fellebbenteni fia előtt, de hirtelen eltávozott róla az isteni szellem, cserben hagyta látmoki ihlete. Döbbenettel kellett ennek észleletére azt hinnie, hogy fiai között ép ugy lesz egy-egy kifogásolható hitű, miként atyja ágyán is foltot ejtett a pogányságra hajló Ézsau, nagyatyjában pedig a vadszamar-szilajású Jismáél. Mert halálos ágyán, amikor jóakarátának minden kisugárzását egyetlen pillanat gőcpontjába gyűjti össze a jövő világ utjának bevilágítására a vándor, a maga hibáitól megtisztultan, teljesen átszellemlen áll Birája előtt, a maga jellemének foltjaiban már nem láthatja ihlet elvakulásának okát, ellenben fiainak

notáni megtévelyedéseért még mindig felelősnek érzi magát a jámbor; hisz Jóbról is olvassuk, hogy „mialatt gyermekei egymás házában ettek-ittak, mulatoztak, ő mind-egyikükért áldozatot mutatott be, mert ugymondá: hátha vétkesnek fiaim, vagy pedig gondolatban megtagadták Istent.“

Jákób fiai azonban észrevették a pillanatnyi zavart atyjuk lelkiületében és megnyugtatósára egyhangulag ez ígére fakadtak: „Halljad Izráel, Adonáj a mi Istenünk, Adonáj egy“ vagy megmagyarázva: halljad atyánk, biztosítunk róla, hogy nem gondolunk több vagy más istenségre. Ezen spontán egyhangú, őszinte vallomás honorálására aztán mondotta Jakób: „Boruch sém kevod malchuszó“. Ez ígét a mi imakönyveink és a hitoktatásban is megszokott értelmetlen fordítása helyett csak így fordíthatjuk: „Áldassék az ő királyi fenségének neve.“

A fent felsorolt szöveg nehézségek ezen ígével csak egy ujjal gyarapodnak, amennyiben felmerül az a kérdés: hol van e pár szónyi formulában az elismerés a gyermekek hitű vallomására és hol van az elmaradt jövődömondásért a kárpótlás?

Közelebb kell jutnunk e formula mélységeihez, hogy a feleletet kérdésünkre megtaláljuk. És bizonyos, hogy valami misztikumot titkoltak be böleseink, amidőn azt a Sema hitvallomás bibliai szövegének megszakítása árán tették a mindemapi liturgia tárgyává és annak csak halk elmondását rendelték el egész évre, jomkippur napjára azonban hangos elmondását írják elő. Ennek talmudi eredete a következő:

A talmudban Peszáchim 55. lapján olvassuk, hogy miután a Misnasz szerint a jerikói zsidó gyülekezet egyáltalán nem mondotta e formulát, mi hogyan járjunk el? Tartsunk Jákóbbal, aki elrebegette, vagy pedig Mózesel, aki a saját maga írta Semá-szakaszban nem használja? Megállapodásunk ennek megfelelően az, hogy mondjuk ugyan, de csak halkán, mint valami kétes dolgot.

Ime tehát meg van a kapcsolat Jákób és Mózes között egy jelentőséges titokzatos értelmű formula körül, melynél igaz álláspontjuk ellenkező.

Ha még tovább kutatunk e formula genezise után, azt találjuk a Midrásban a Semá-szakasz kapcsán, hogy Mózes előtt sem volt ismeretlen e formula, ő a mennyben időztében hallotta azt az angyalok ajkain, el is leste, le is hozta szövegét, de annak továbbítását, illetve visszafordulaképp való használatát azzal a korlátozással rendelte el, hogy egész éven át halkán történjék, csak Jomkippur napján, amikor tisztán állunk Isten előtt, mint maguk az angyalok, menjen végbe hangosan; mert, — így okolja meg a Midrás a maga szokott naiv modorában — egy elcsent ékszerdarabot az ember bármily szivesen ad oda feleségének, mégis azt mondja neki: ne vedd fel a nagy nyilvánosság előtt, csak intim helyiségben.

Ezen hagyomány szerint tehát ugyancsak valami kétség fér a tárgyalt imaformulához, de kitűnik, hogy más forrásból ered annak kétséges, megtámadható volta és hogy Mózes mégis ismerte és közölte, eltérően az előbbi helytől.

Hogyan hidaljuk át most a két hagyomány közötti ellentmondást?

E kérdés elődázhatatlanná teszi annak a nagyobb kérdésnek feszegetését: mi adja meg voltaképp e pár szónak azt a nagy jelentőségét, mely miatt ekkora véleményeltérést látunk és melynek használata körül oly egyedül álló

kettős rendelkezés létesült, mi teszi azt anyagi ajkakhoz méltóvá és miért oly aranyérzékenységu emberi ajkak profanizálására.

A megfejtés kulcsát a kovaud כבוד szóban kell keresnünk. Rendesen tiszteletnek, dicsőségnek szokás fordítani, valójában sokkal több esetben ez magát az isteni Lényt, a Szellemet jelenti (Mutasd meg a te Lényedet... Móz. II. k. 33. f. 18. o.)

Ha elvonul a lényem u. o. 22. o.

Isten Lénye kitöltötte a hajlékot; 40. f. 35. Ezékiel 3. f. 12. o.; dicsértessék az Örökkévaló Lénye, felszerűlték Lényüket bikának a képeivel 106. zs. 20. o. stb). Ennek az isteni Lénynek immanens tulajdonsága csupán a becsület, a tisztesség és ez utóbbinak reflexe az emberek részéről való becsülés, tisztelet, dicsőítés. Ez az erkölcsi attributum különbözteti meg Isten Lényét minden más istenség vagy hatalomtól; hatalmat más lények is gyakorolnak, királyok, körzeti potentátok stbiek, de Istenben a hatalom mellett ott van az erkölcsi fenség, az utólrhetetlen szentség, a kovaud is. Ezért mondja az imaköltő: „hoaderesz“ vehoemuno lechej boólomim, az Örökéletűben megvan a hatalom és a hit. A „hatalom“ (aderesz) t. i. megvolt már az ősrában, a tehómban is, és az hirdette Isten hatalmát is, amint a zoltárköltő mondja: Mikólósz májim rabbim addirim... addir bamoróm Adonáj“ „A hatalmas vizárok szavából (kíhangzik): Hatalmas a mennyben Adonáj“, de az abszolút becsületet erkölcsi fenséget csak a hit szava fejezi ki. És ezért mondhatja az imaköltő: „Malchuszó bikhal adoszi uchevodó hu emunoszi“. Az ő királyi hatalma meg van az én gyülekezetemben (embereknél is), de az ő erkölcsi fensége: az (csak) hitem képzete. És a zoltárköltő is zengi: „Mi ze melech hakovod“ „Hol van erkölcsi fenségben tündöklő király? Istenről mondhatjuk csupán: hamelech bichvodó tomid jimloch, hogy ő erkölcsi fenségében gyakorolja uralmát.“

Ime tehát egy oly magas és mélyeséges képzet Istenről, mely Jákób ajkain méltó válasz volt a gyermekek hitvallomására, de annál magasabb régiókban járó, úgy hogy az magában foglalja a világ sorsának erkölcsi törvény szerinti való kormányzását és így kárpótlást nyújtott a haldokló atya ajkain az elmaradt jövődömondásért.

Mózes pedig azért nem szötte be a magairta Semába, mivel az aranyborjú imáadásba fulladt nemzedékhez intézett korholó beszédének a folyamába ez nem talála volna meg a maga misztikumához méltó helyet, de ő azért hallotta az angyaloktól, akik „boruch kevod adonáj“ szólamban — Ezékiel próféta szava szerint — is használta és Jákóbtól sajátíthatták el. Amikor Mózes mégis sajnálta e kineset az ő hitvese népétől megtagadni, úgy adta azt át, hogy első sorban a papok használják, a nép pedig velük együtt a jomkipपुरi megtisztulás napján. Amint a talmud szava után jomkipपुरi imánkban mondjuk ki: A papok és a nép, amikor a főpap ajkairól hallották Istennek erkölcsi fenségü és imáandó Nevét S H V H betűk szerinti kiejtésben, térdre hulltak, arera borultak és mondták: „boruch kevod malchuszó“, egyéb alkalmakkor pedig csak letompított hangon mondjuk. Mert ámbár Istent az ófánok és szarafok eléggé magasztalják, de veoviszo szehilo... ő szivesen fogadja a porban esuszók ajkairól a dicsőítést, mert annak révén ő is hozzá emelkednek az áhitat szárnyain. Így tehát a tan, melyet

Mózes hagyományozott, eredetileg Jákóbtól maradt örökség.

Ezek után érthetővé válik a tárgyalt ígének a szöveg kapcsolatába való illeszkedése is. A szöveg fordítása Rási értelmezésének segítségével hívása mellett ekkép hangzik:

„Ez a bucsu, mellyel Mózes, az isteni férfitu elbucuzott Izrael fiaitól: Adonáj Szináj felől jő... a Szentek (Rási: angyalok) miriádjaitól kisérve léptek, jobbójában a lángok között kinyilatkoztatott törvénnyel; bár dédelgeti a törzseket, bár a szent angyalok kezeügyében vannak és lába elé terülnek, mégis mivel (Izráel) viseli igéid igáját: a tan, melyet Mózes ránk hagyományozott „Jákób“ gyülekezetének öröksége. Egykor ugyanis „király“ (csak hatalmat gyakorló) volt ő Izráelben, amikor a törzsek fejei egybegyülekeztek (Jákób köré), Izráel törzsei egyetértően...“ De most méltán énekl a zoltárköltő: „Emeljétek fejéteket, ti (diadal)kapuk és emeljétek ti az örökévalóság bejáratai, hadd vonuljon be az erkölcsi fenség királya.“

Dr. Fényes Mór.

Kaddis...

1.

**Az almárium tetején
sápadt világu árva mécs ég.
Libbenő lángja hirdeti
a halál komor bölcsességét,**

**mellyel fölélünk helyezi
azokat, akik már nem élnek;
s szívünkre tüzi nevüket
örök emlékü ékességnek...**

2.

**Zsidó asszony volt... fiatal...
Nem volt ideje semmi másra:
imára oktatott s ügyelt
a fonott ünnepi kalácsra.**

**Megfoldozta ruháimat
s elaltatott egy szép mesével —
Aztán maga is lefeküdt
s meghalt egy fehér téli éjjel...**

3.

**... Az almárium tetején
a mécsláng mintha hívogatna.
Az anya hívja a fiát,
ki menne is, ... meg ittmaradna...**

**Mert már néki is van fia,
ki még az ő szavára boldog...
Egy másik mécsre gondolok —
s lehunyt szemmel egy kaddist mondok...**

Somlyó Zoltán.

Keren Kajemeth

Irta: Pfeifer Ignác, nyug. műegyetemi tanár

A „Keren Kajemeth“ telepítő intézmény palesztinai főtájkára a napokban a budai hitközség előljáró-sági tagjai előtt a palesztinai földszerzés és zsidó telepítés fejlődését ismertette. Kimondottan propaganda előadás volt, amely azonban tárgyilagossága, közvetlensége és az előadónak ragyogó értelmessége, logikus okfejtése következtében nemcsak mindvégig lekötötte a hallgatók figyelmét, nemcsak felkeltette meleg érdeklődésüket az ügy iránt, hanem annyi új szempontot mutatott rá, annyi új gondolatot keltett, hogy hatásában sokáig fog emlékezetes maradni hallgatói körében.

Bizonyára gondoskodnak majd róla, hogy ezen előadás tárgyát a magyar zsidóságnak minél szélesebb rétegei megismerjék, a mi felment az alól, hogy magával az előadással tovább foglalkozzam.

En csak azt a nagy lelki örömet akarom kifejezésre juttatni, amelyet belőlem az előadás fölött való elmélkedés váltott ki.

A zsidó értelmiség tagjai világszerte annál inkább távolodtunk el a zsidóságtól, minél inkább távolodtunk a ghettoól, ahol a magunk, apáink vagy legjobb esetben vallásunk bölcsőjét ringatták. Eltávolodtunk a vallástól; modernisták, sokan atheisták lettünk, a zsidóság iránt való közösségünket olyankor éreztük csak, ha a nem zsidó társadalom minden dörgölődésünk ellenére is nem egyszer kiábrándított bennünket abból a téves hiedelmünkből, mintha mi is hozzája — a nemzet testéhez — tartoznánk.

Újra zsidókká lettünk, amikor ismét a ghettoá akartak bennünket közösitni, és itt kezdődtek lelki küzdelmeink; lehetünk-e igaz, teljes értékű zsidók, anélkül, hogy a zsidó vallás iránt való érzés élne bennünk anélkül, hogy meg volna lelkünknek destinációja arra, hogy mint hívők térjünk vissza a zsidósághoz. Az atheistát, akiből a vallásos érzést sok esztendőnk lelkébe ülték ki, hívővé tenni többé nem lehet, az a zsidó vallásnak elveszett, ha emellett még utilitarista, akkor kitér és minthogy nagyon sokan vagyunk számító, önzők, magunknak, önzők gyermekeink javára, a zsidó intelligencia lemorzsolódásának ki tudta volna más ellenszert adni, mint azt a jelzavat, hogy vissza a ghettoá.

Már pedig fájdalmas érzés, kétségbeesítő tudat, hogy a zsidóságnak más menedéke nincsen, minthogy visszastülyedjen a kulturátlanságba, a fanatizmusba, a piszokba — amely a magyar északkelet, a galíciai az orosz, a román zsidó lakta falvakból szörnyülködik felénk.

Mindazok a zsidó lelkek, akik kikerültek már a ghetto gravitációs körzetéből, üres mindenségben bolyongnak, amíg valamely új vonzókörbe nem sodortatnak, ilyen új vonzókörnek eddig csak a zsidóságot a maga sokaságával elnyelő ama nemzetekben láttunk, amelyek környezetében a zsidóság élt. A palesztinai zsidó nemzeti állam, amely új modern zsidó nemzeti kulturát teremt, hivatottnak látszik arra, hogy ezt a súlyos kérdést szerencsésen oldja meg azok részére is, akik nem vágyakoznak Palesztinába, akik nem akarnak cionistákká lenni, hanem azon nemzetek hő gyermekei akarnak maradni, amelyeknek körében születtek, nevelkedtek és élnek. — E nagy zsidó nemzeti

kultúra ki fogja tenyészteni világszerte azokat a büszke, öntudatos új zsidó nemzedékeket, amelyeket a IX., X. század Spanyolországban keltett életre, ahol virágzó zsidó kultúra rangot, tekintélyt, megbecsülést szerzett a zsidóságnak, ennek az önrésztes zsidó tenyészetnek ivadékaik még ma, ezer esztendő után is büszkék az ő szefard származásukra.

Új zsidó nyelvű nemzeti kultúra elevenedik Palesztinában, főiskolájában nemzeti nyelvén a világ legkiválóbb elméi növesztik ezt a kulturát, minden gondunk, minden törekvésünk az legyen, hogy ezt a kulturát fejleszteni segítsük és talán nem utópia az a reményünk, hogy az egész világ zsidó értelmisége már néhány nemzedék után szükségét fogja látni zsidó nemzeti nyelvünk elsajátításának, hogy részese lehessen annak a zsidó nemzeti kulturának amely bennünket a zsidósághoz fog egyesíteni és nem a ghetto, hanem ez a kultúra lesz az az új gravitációs erő, mely a zsidóságot, Istennek választott népét, újra és végleg visszaadja a zsidóságnak.

Burger Lajos főtanácsos harmincöt éves jubileumához

A sajtó bőségesen megírta azt a meleg ünnepeltetést, melynek Burger Lajos jubileuma alkalmával részese volt. Felelős szerkesztőnk szerencsekívánatunkkal felkereste a jubilánst, aki lapunknak is nyilatkozott.

„Ha az új lap a vallásosság mélyítése és a hitközség erősítése érdekében fejt ki tevékenységet, a címében ragyogó gondolat jegyében és ha a béke, a szeretet és a megértés elérésének

nagy eszméjét szolgálja, akkor az Egyetértés missziót fog teljesíteni.“

Majd zsebéből egy régi igazolványt véve ki, mosolyogva közölte szerkesztőnkkel: „Lásza szerkesztő ur — én előbb voltam az „Egyetértés“ munkatársa, mint Ön a szerkesztője.“ Az igazolvány Eötvös „Egyetértés“-ének újságiról igazolványa volt.

Burger főtanácsos kedvesen még hozzátette — vajha ne csak lapcímbe, hanem ez országban felekezeti és felebaráti értelemben is visszatérne az „Egyetértés“.

Van-e szüksége a pesti izr. hitközségnek Bethamidrasra?

Ugy értesültünk, hogy a pesti izr. hitközség most már komolyan hozzálát a bethamidrasnak nevezett, főképp talmudi ismereteket terjesztő szabad liceumának berendezéséhez, melynek helyiségét a Rombach-utcai templom udvarában már két izben is felavatta és melyet értesülésünk szerint dr. Lederer Sándor elnök nevével fog elnevezni.

Hogy az intézetnek van-e és lesz-e állandó hallgatósa, arról semmi hírt nem hallottunk még. De könnyű az intézet jövőjét elképzelni, ha figyelembe vesszük a következőket:

A pesti izr. hitközség tanítási területén számos tanulmányi tanfolyam áll fenn, melyben rendszeresített vallásstanórok gyűjtik össze meglehetősen kínos és kissé erőszakos toborzás útján — a konzervatívabb nevelési növendékeket és tantervszerű oktatásban részesítik. A tanuló növendékek száma csak részben fedezi a beiratkozottak és kimentottak számát, mert a látogatás nem lévén kötelező, a növendékek egy része csak felváltva jár az órákra. De a tanítás anyaga teljesen a növendékek befogadóképességéhez és a hitoktatásnál inkább tanulmányi igényeihez illeszkedik.

Hogy a zsidó vallásos élet mit profitál ezektől a tanulmányi tanfolyamoktól, arról semmi statisztikánk és semmi más áttekintésünk nincs. Általában véve ténynek mondják az illetékes tanárok, hogy ezekkel a növendékekkel ép oly kevéssé találkoznak a középiskolán túli korban templomokban, vagy a zsidó vallás egyéb megnyilvánulási területén, mint a többiekkel: sehol semmi nyoma annak, hogy házi konzervatívusukat jobban megóvták volna, ezek gyermekei itt-ott még jelentkeznek a talmudtórában, de már csak kényszeredetten látogatnak el pár órára.

Mert a zsidó ifju szívét nem a tan, nem a filológiai megállapítások fűtik, ami pedig még képes volna fűteni, nem képezi a tanítás tárgyát. A külföldön élő főiskolai diákjaink sokkal több zsidóságot hoznak magukkal, mint amennyit bármely tanfolyamról magukkal vittek, anélkül, hogy hazafiságukon a legesekélyebb kár esett volna.

Van Pesten egy Sasz-Chevre nevű talmudegyet is, mely felnőttek és ifjak számára nyújt rabbinikus előadásokat, régi jó neve biztosítja népszerűségét, de látogatottsága az idők haladtával, az öregek nemzedékének pusztultával egyre esökken. Talán egy kis modern reorganizációval új életet lehetne beleönteni és munkásságát szélesebb rétegekre is áldásossá tenni, talán ideje volna már egy megmagyarosodott nemzedék nyelvi igényeivel is számolni, de ez a kérdés e cikk célzatán kívül esik.

Lehet még szó arról is, hogy a Bethamidrást a bécsi Bethamidrás mintájára rendezzük be, ahol hírneves talmudtudósok (mint egykor Friedmann lektor, Weiss I. H.) tartanának olyan modernizált, tudományos szempontokkal operáló hagyományirodalmi előadásokat, melyek egész új alapokra fektetnék a zsidó ha-

gyományismeretet. Ettől azonban már sokat hangoztattott konzervatívizmusnál fogva is visszaretten a mai hitközségi állásfoglalás és nem hisszük, hogy a kellő tanerőket ki tudná állítani. De föltéve, hogy mindezt képes, még mindig nem áll előttünk világosan a cél a mai körülmények között, amikor a hitoktatás rendes és kötelességszerű ellátása tekintetében sem képes a legprimitívabb igényeket kielégíteni.

Lesznek, akik abban látják az újonnan létesítendő intézménynek célját, hogy az a jövő saktereit és masgachjait képezze, nehogy függő viszonyban legyünk az orthodox jesiváktól. Ez mindenesetre világosan körülírott cél volna, noha alkalmas arra, hogy az orthodox-neolog szakadék tervbe vett áthidalása helyett azt mélyítse. De a neológ hitközségek önrésztes csakis addig lesz ezáltal kielégítve, míg egy onnan kikerülő növendék állásra nem pályázik. Mert kaszusz dolgában a legmodernebb hitközség is, számolva a szélsőjobb elemek skrupulózitásával, sokkal kényesebb, semhogy az orthodox jesivák növendékeinek melőzésével olyanokat alkalmazzon, akik konzervatív erettség tekintetében nem állják a versenyt a jó hírnévű orthodoxokkal.

Hiszkekegy

Hiszsz-e még a régi hitben,
Szent-e előttd még a mult?
Vagy, ami egykor élt szivedben,
Már mind elkorhad, megfakult?
A büszke dal, ha újra zendül
Mégdobogtatja-e szived?
Érzem, a könny hogy pereg szememből,
Hiszek.

Hiszsz-e az emberiségben,
Hogy van nagy hivatása még?
S mit el nem ért sok ezer éven,
Kivívja egy új nemzedék?
Kimul a szolgaság, a vakhit,
Bilincset törnek nemzetek?
Érzem, szememből villám csap ki,
Hiszek.

Mondd, hissz-e a földi létben,
Hogy méltó küzdelemre még?
Hogy nem bolygunk örök sötétben
S jóságos a hatalmas ég?
Hogy a tátongó serral szemben
Sem kell feladnunk a hitet?
Sugár ragyog könnyes szememben,
Hiszek.

Palágyi Lajos.

Vas- és rézbutor, sodronyágybetét, gyermekágyak, afrie matracok SOMOGYI ÉS TSA
üzemében VII., Holló u. 1. Javításokat vállalunk. Szombaton zárva

Sirkövek PFEIFER és HESZKY kőfaragómesterek
Budapest, X., Kozma ucca 7. (Ujtemető, villamos-megálló.) • Telefon: József 59-61.

Palágyi Lajos — Somlyó Zoltán

Ünnepélyes alkalom tette most aktuálissá e két magyar-zsidó költő nevét. Palágyi Lajos negyven éve dolgozik a magyar kultúra ugarján, Somlyó Zoltán huszonöt éve gyönyörködött bennünket ragyogó tehetségének, nemes és gazdag eredményeivel. Mind a két költő zsidó, ama felekezethez tartozó, amely az utóbbi esztendőben sok megaláztatásban és bátrán mondhatjuk, mostoha elbánásban részesült itt. De ez a muló epidemia — mit sem változtatott e két egyéniség világszemléletén és alkotó kedvén. Töretlen szívóssággal és bizakodással dolgoztak tovább, szolgálván a magyar kultúra ügyét azon a humuszon, amelyen Arany János, Vörösmarthy, Petőfi, Kiss József és Ady Endre munkálták isteni hivatottsággal. Palágyi Lajos nemcsak a tollával szolgálta nemzetét, hanem mint kiváló és lelkes pedagógus, hosszú időközön át nevelte az újabb és újabb nemzedékeket mindaddig, amíg el nem vesztette tanári katedráját. És most, hogy az ő jubilálásuk egybeesett, akik mind a ketten zsidók, mind a ketten költők, mind a ketten nem az érdemükhöz méltóan méltányoltak, szeretném megrögzíteni egymástól messze eltérő egyéniségüket, sorsukat és pályafutásukat.

Palágyi Lajos a nyolcvanas évek békés és polgáris atmoszférájában indult utra. Ő a Vajda János korszakához kapcsolódik, Vajdához egyébként is személyes barátság fűzte. Vajda János, Gyulai Pál és Kiss József voltak akkoriban az irodalom oszlopai. Ehhez a három névhez fűződött az akkori irodalmi törekvések programja, forradalma és zarátkozása. Gyulai Pál az akadémikus védőbástyája volt a klasszicizmusnak és a Petőfi teremtette népies irányzatnak. Vajda már az új hangot ütötte meg, az ő mélyen járó filozófiai és pesszimista bírájában: Kiss József pedig a kilencvenes években forradalmi zászlót lobogtatott s bár magyar balladáival még Arany János nyomdokain látjuk őt, irodalmi hitvallása nyugateurópa felé orientálódik. Ezért alapítá az *A hét* című folyóiratát, hogy eredményesebben harcolhasson a maga művészi igazáért. A jelszó volt: elszakadni a már-már teljesen ellaposodó népiességtől és fel-felvirágulást, új szintet és új hangokat belevinni, a magyar irodalom álló vizeibe. Az irodalom megújítása tehát a zsidó Kiss József nevéhez fűződik és csak a kilencszázas években jön az új vihar, amely számos új tehetséggel együtt felszínre vetette Somlyó Zoltánt is. Ennek az újabb korszaknak pedig Ady Endre volt az apostola. De térjünk vissza Palágyihoz.

Az ő pályája a Vajdáéhoz gyökeredik. E hatalmas törzsből szivta tápláló nedveit. Pályáján szabályosan és egyenletesen emelkedett és sikereit inkább az epikai és filozófiai verseivel aratta. Nem is mondható lírikusnak, inkább bölcselő és elbeszélő költőnek. Egyéniségében is meg van az a nyugodt megfontoltság, ami az igazi epikus legfőbb erénye. De egyben ez predesztinálta a pedagógusi pályára is. Népszerűségét is polgáris erényeinek köszönheti, ami bohém vonást találunk nála, az egyedül a kalapjában jut kifejezésre. Erről ismerik meg a költőt, mert ilyen széles karimájú kalapot csak egyedül Palágyi Lajos hord Magyarországon. Minden egyebet, öletszabályt, irodalmi hitvallást, filozófiát, a polgáriasság megszentelt törvényeiből merít. Még satirikus hajlandósága sem lépi túl a megtört forradalmiság kereteit. Ő gonyol, de nem sebez, ezért szinte nevelés, hogy őt forradalmisága miatt üldözték, holott tipikus polgári költője korának.

Más egyéniség Somlyó Zoltán. Élete színes, romantikával gazdag. Ő már az új kor dalosa. Bohém trubadur, aki sipján a szerelem dalát fújja, megejtő bájjal, forró szenvedélyességgel. Nincs egy árva vonás sem benne a hétköznapi polgáriasságból. Szeszélyes gyermek, aki nem tűri meg a megszo-

kott szabály korlátait. Egyetlen törvény diktálja az élet ritmusát: az, hogy dalolnia kell, mert szent és igaz költőnek született. Zengő lelkét fegyelmetlenül tépdesi fájdalomában, világgá dalolja, hogy szenved, hogy szeret, hogy nincstelen, pörére vetkőzik s olyannak mutatja magát, ahogy az isten és a természet alkotta őt. Költő a legritkábbak fajtájából való, aki ösztönösen és fentartás nélkül tesz nekünk gyönyörű valóságokat, a legszebbeket, amelyek valaha is elhangzottak egy szenvedő, érző nyílt ember ajkán. Sokan nem értik, vagy félre értik ezt az őszinteséget, ezt az egész odaadást, pedig éppen ez a szígmája a nagy költőnek. Ezért nem lehet sohasem népszerű az emberi nyájban az a művész, aki szuverén a tetteiben, aki nem fogadja el élet szabálynak a tömegek polgári életét, aki úgy él, ahogy temperamentuma és színe nomád ösztönössége diktálja. Somlyó Zoltánnak nincsen polgári foglalkozása, ő nem tanár, nem hivatalnok, ő csak költő. Hangsúlyozom csak poéta, ami mindennél több, mindennél nagyobb valami. És nagyon kevesen tudják ennek az igazi jelentőségét. Kevesen tudják, ezért volt az ő jubileuma olyan csodás, olyan egyszerű. A polgári elismerés, a társadalom korszorója elmaradt onnan, de ott voltak költők, írók és művészek, azok is gyér számmal és tapsoltak a költőnek, akit az elhivatás emelt a legnagyobb rangra a művészet birodalmában. Költők vallják őt költőnek, művészek művészeknek.

Most pedig, hogy a jubileumok során egymás mellé került az epikus Palágyi Lajos és a lírikus Somlyó Zoltán neve, gondoljon rájuk szeretettel és büszkeséggel a magyar zsidó közönség, mert e két nagy értékű testvére csak fényt és elismerést áraszt mindazokra, akiknek a fajtájából lelkedzettek a magyar zsidóságra.

Peterdi Andor.

Egyszemű tündér

Irta: Rosenákné Behr Blanka*)

Mesélek neked az egyszemű tündérről, két madaráról és két gyönyörűséges lányáról.

Meseországban élt egy egyszemű tündér és sokáig volt úgy, hogy széles a világon ő volt a legholdogabb. Az ura kényeztette, becézte, mert igen büszke volt arra, hogy senkinek sem volt kivülé olyan felesége, kinek a homloka közepén nőtt a szeme és úgy ragyogott, akár a karbunkulus. Két szépséges leánya is volt az egyszemű tündérnek, kik mindenképpen úgy formáztak egymásra, hogy szülőik is alig tudták őket megkülönböztetni. Mirtuságnak hívták az egyiket, Szomorufűz volt a másiknak a neve. Gondja sem volt soha az egyszemű tündérnek, mert volt két örökéletű madara, melyek bőven ellátták minden jóval, amit szeme, szája kívánt. Az egyik madárnak neve Boldogság volt, a másiké Bánat. Az egyszemű tündér férje minden nap megnyergelte a madarakat és felült a hátukra. A madarak röpte merészebb volt, mint a sasé, hátuk szélesebb, mint a griffmadaré. Szédületes ívben száguldoztak, míg elértek a Földre. A Földön pedig olyan emberek laktak, kiknek sorsa az volt, hogy hol a Boldogság, hol a Bánat látogasson el hozzájuk és a madarak munkáját mindig busásan fizették. A Boldogság dallal és kacagással, a Bánatnak patakzó könnyekkel fizettek az emberek. Az egyszemű tündér ura okos és tanult férfi volt és mindig megérezte, melyik portára kell a Boldogságot, vagy a Bánatot irányítani. A fizettséget: a dalt, kacagást és könnyeket aztán tarisznyájába rakta és visszarepült Meseországba. Ott a pénzváltóban mindent átváltott gyöngyharmatra — ez volt Meseországban a hivatalos pénzem — és egyéb gondja sem volt

*) Mutatvány a szerzőnek sajtó alatt lévő mesekönyvéből.

annál, hogy mivel örvendezesse meg egyszemű feleségét és két egyforma, gyönyörűséges lányát.

Történt egyszer, hogy háboru ütött ki a Földön és az egyszemű tündér férje nem győzte a Bánatot megnyergelni, annyi dolga akadt. Egy nagy esata után annyi könnyel fizettek az emberek, hogy tarisznyája, melybe a fizettséget gyömöszölte, átvedesedett, végül kiszakadt és teste egészen medves lett a sok könnytől. A gyors repülés közben aztán nagyon átfázott az egyszemű tündér férje, otthon ágyának esett és harmadnapra meghalt.

Az egyszemű tündér Meseországában szokásos módon meggyászolta az urát, azután leült és töprengeni kezdett. Nagy gond szakadt szegénykének a nyakába, mert nem volt, kire két madarának gondját bízhatta volna. Jómaga egyszemű volt s így nem vállalhata a madarak irányítását. Ha meg szolgálkra bízta őket, azok tudatlanságból rossz helyre vitték őket, így többnyire a Bánat oda repült, ahol a Boldogság lett volna sors, vagy megfordítva esett meg, s vége-hossza nem volt a sok zavarnak.

Hej, ha a lányok helyett fiaim születtek volna — sopánkodott az egyszemű tündér — de elvettem volna minden bűnjak gondját, de mit kezdjek ezzel a két virágszállal? És a kezeit tördelve egyre sopánkodott.

Nem tudván, mit tevő legyen, elhatározta, hogy tanácsot fog kérni az erdei remetétől, kinek Sors volt a neve. Az öreg Sors elgondolkozva simogatta lengő szakállát, mikor az egyszemű tündér sűrű hajlongások közben eléje járult.

— Világos, hogy leányaidra kell bíznom a madarak irányítását — mondotta a Sors, meglásd, megülük majd jól a nyergét.

— Olyan tapasztalatlanok, — siránkozott az egyszemű tündér, — aztán meg melyik madarat válasszam az egyiknek vagy másiknak. Leányaim egyformán szépek és kedvesek, még tán Te sem tudod megkülönböztetni őket; madaraim azonban nagyon is elütnek egymástól. A Boldogságnak évente megújodik a tolla, öröm rája ülni, olyan pompás, ha cifrán meg van nyergelve. A fizetség, amit érte kapni, sem nyom súlyban, még ha több tarisznyával gyűlik is egybe, mert a dal és a kacagás könnyű jószág, annak terhét nem lehet érezni. Máskép van az a Bánat madárral, igénytelen tollazatu, morózus madár az, nem telik benne öröme annak, kinek bánnia kell vele. És a fizetség, ami munkája után jár, is nagy teher. Mázsás sulya van az emberi könnynek, két egyforma, szépséges leányom közül, melyiknek szánjam a könnyek terhét, — jajveszékelt újból az egyszemű tündér.

Az öreg Sors megértőn bólintott. — Ertem, — így szólt — mekülönböztetni a pártos ítélet vádja alól. Azt mondtad az imént, hogy leányaid tapasztalatlanok. Küldd őket világgá, hogy megismerjék az életet és megérezzék, kinek legyen osztályrész a Boldogság és kinek a Bánat.

A Naphegyen tul lakik két hatalmas várur. Az egyik vanak vörös tornya van, ott lakik a Megértés. A fekete tornyban lakik a Szűkkeblűség. Küldd oda lányaidat próbaidőre. A véletlen döntse el, ki hova kerül és addig maradjanak ott, míg az üstökös megjelenik az égen. Mikor utban tudod őket hazafelé, menezd eléjük két madaradat, a Boldogságot és a Bánatot. Mevlásd a két madár megérzi, mire nevelte az élet lányaidat. Amelyiknek nyergében az egyik érkezik, annak unője maradjon mindvégig.

Az egyszemű tündér köszönetet jelöl megcsókolta a Sors lengő szakállát és hazasiétt, hogy a jó tanácsot megfogadja. Elemőziálul égi manna tarisznyáit be utraválóknak és meghagyta a lányoknak, hogy csakis ezzel táplálkozzanak, hogy bajuk ne essék. Az erszényüket megtöltötte gyöngyharmattal és rájuk parancsolt, hogy pénzükre jól vigyázzanak és hiába ne nyitogassák bugyellárisukat. Végül kikötötte, hogy az egyesek utról le ne térjenek, hogy minél előbb célhoz jussanak, aztán utnak becsajította őket.

A két lányka ment-mendegélt, míg egy nagy gyümölcsöshöz nem értek. — Pihenjünk egy kissé, — szólt az egyik. (Hogy melyik volt, azt nem tudom, mert úgy hasonlítottak egymásra,

hogy én nem tudtam őket megkülönböztetni.) — Milyen szép gyümölcsök esüngenek a fákon, — mondta a másik és anyjúk intését feledve, lakmározni kezdtek, míg bele nem betegedtek.

— Mennyire fázom, — vacogott hideglelően a foga az egyiknek, — csak kibujna a nap, hogy melendetne bennünket. — De a kapzsi nap a hegy mögé bujt és csak egy kíváncsi sugárát küldte a lánykák felé.

— Kibujok és melendetlek, ha fizettek érte, — izente a sugárral.

A lánykák kitérték erszényüket, hogy a sugár meggyőződhessék gazdagságukról és a Nap menten feltűnt, hogy a két lányka fűrődhessék sugarában.

— Köszönjük, hogy meggyógyítottál, — hálálkodtak a napnak, s csak akkor sandítottak ijedten erszényük felé, mikor a nap gunyos kacagását hallották. Mert a nyitvafeledett erszényből a nap mind a harmateppet felszipantotta és teljesen pészelenül voltak kénytelenek utjukat folytatni. Mikor a Boldogulás folyóhoz értek, sajka állt a parton, de pénz híjján nem tudtak a túlföldra jutni.

— Kerüljük meg a folyót, amott gyönyörű bokrok vannak, nagyszerűen lehetne bujócskát játszani, — ugrándozott az egyik és húzta magával testvérét és letértek az egyesek utról, hogy napszálltáig bohóskodjanak a bokrok és vadvirágok között. Csak hogy közben elvették a utjukat és sok-sok napig bolyongtak élen, szonjan, míg végre messziről megpillantották a két tornyot. Kóborlásukban a bokrok szétszaggatták ruhájukat, tüske sebezte lábukat, egész aléltak voltak, mire céljukhoz közeledtek. Azt sem tudták, ki melyik várat válassza.

— Hunyjuk be szemünket és forogjunk körben és ki ahol megáll, arra folytassa utját, ez az igazság, — határozták el közösen. — Én nem igen tudtam megkülönböztetni őket, annyira hasonlóak voltak, de azt hiszem, hogy Mirtuság volt az, ki a Vöröstoronyvár felé futott és Szomorufűz vette utját Szűkkeblűség várurhoz.

Aztán mulott, telt az idő, az egyszemű tündér — kinek értelmetlen szolgálai mind több és több zavart csináltak a Bánat és Boldogság madarak rossz irányításával a földön — mind türelmetlenebbül kémlte az eget, hogy az üstökösst felfedezze. Csak várt és várt, ki tudja, olyan sok nap pergett-e le, vagy a türelmetlen várakozás mutatta oly hosszúnak az időt, egyszer aztán nagy sisterséggel feltűnt az üstökös az égen s az egyszemű tündér sejtében megtisztította a madarak nyergét és felkantározva kiröpitette őket leányai elé.

Elsőnek a Boldogság madár érkezett meg, hátán Mirtusággal. Az egyszemű tündér alig ismert lányára. Gyönyörű hajadon fejlődött Mirtuságból. Duzzadt az egészségétől, jókedve felverte a házat, szeme oly perzselően tudott nézni, hogy tekintetét alig lehetett állni.

— Mesélj, édes lányom, — simogatta az anyja, — hogy ment a sorod, mióta elkerültél tőlem. Mi szépet láttál, mi mindent tanultál?

Mirtuság kacagva mesélte el kalandos utazását és hogyan került Megértés várurhoz. — Mikor odaértem, — folytatta — kissé megesóvált a fejem, mikor szakadt ruhámat, sebzett lábomat látta, és gazdasszonyával ágyba fektetett. Mikor kipihentem magam, maga elé hivatott és el kellett mindent mesélnem, ami velünk történt. Néha a fejem esóvált, néha kacagott, végül megismogattott és azt mondta: — Nagyon tanulságos és hasznos volt az utazásod és megkönnyíti feladatodat. Mert saját károdon megtanultad, ha az ember nem hallgat a bölcs szóra és nem vigyáz az egészségére, pórul jár. Ep ezért nyugodtan engedlek gyümölcsösömbbe, ment tudom, hogy ezután vigyáznai fogsz magadra. Pénzzel is megtanultál bánni saját károdra és szentül hiszem, hogy a jövőben idejékorán fogod becsukni erszényedet. Az idődet sem fogod játéklban elfecsérelni, ha szobeti lábadra és tépelt ruhára fogsz gondolni. Szóval egész nyugodtan bízzom rád a munkát, amit neked szántam.

És ahogy ígérte, anyám, ugy volt mindvégig. Ha hibáztam, azzal bízattott, másodsor már nem ugy lesz, szabadon jártam, keltem, egyszerre azon vettem magam észre, hogy sok min-

denhez értek, amíhez eddig nem is konyítottam. És megtanultam, hogy a Boldogsággal leginkább odalovagoljak, ahol megértő emberek laknak, kik a szívükael is tudnak gondolkozni. Azt hiszem anyám nem lesz panaszod rám.

Az egyszemü tündér gyönyörködve simogatta lányát, aztán kiment a tornáera másik lányának fogadására, ki akkor szállt le a Bánát hátáról.

Ezt a lányát is alig ismerte fel az egyszemü tündér, mert hisz megszokta, hogy mindkettő olyan egyforma volt és ijedten látta, mint vánszorog Szomorufüz fárdatan fel a lépcsőn. Arca halovány, szeme fénytelen lett, mintha mosolygni is efelelt volna.

Anyja reszkető kézzel becázte. — Mesélj gyermekem, hogy ment a sorod mióta elkerültél tőlem. Mi szípet láttál, mi mindent tanultál?

Szomorufüz fárdatan szólott. — Misor Szükkeblűség várurához bekopogtam, igen haragosan fogadott, mert három napja hiába várokozok rá. El kellett mesélnem utazásunk történetét, pedig sebzett lábam úgy fájt a sok kóborlástól, a szakadt ruhámat is szőgyenlettem előtte. Mikor mindent elmondtam, szigoruan szőlt.

— Mindebből látom, hogy Téged nem lehet egyedül a gyümölcsöbe engedni, mert pákosztóssággal kárt tennél vagyonomban és saját egészségemben. Pénzt sem fogok rád bízni, mert könnyelmű és meggondolatlan vagy, a felügyelőnő arra is fog ügyelni, hogy haszontalan időlopással ne ténj le a kötelességteljesítés utjáról.

És mindvégig úgy volt, ahogy a Szükkeblűség várur bejelentette. Sohasem voltam felügyelet nélkül és reszkettem, ha hibáztam, mert sem vége, sem hossza nem volt a gáncsnak. Reszkettem, ha valaki közeledett hozzám, egyik kárt csináltam a másik után, azt hiszem Anyám, én nagyon ügyetlen, tehetségtelen jószág vagyok, legfőbb annyit tanultam meg, hogy leginkább oda kell a Bánattal repülnöm, ahol kicsinyes, házsártos emberek laknak, kik bizalmatlanságukkal kiölik társukból az őribizalmat és a hitet.

Az egyszemü tündér reszkető kézzel becázte Szomorufüzet, de végül belenyugodott abba, hogy minden úgy történt, ahogy jönnie kellett. Mirtuság és Szomorufüz neve azonban az embereknél fogalomná vált és azóta van, hogy a menyasszonyok a tiszta boldogság jelképekül mirtuságot fonnak fejük köré a Földön, a bánat jelképezésére pedig szomorufüzfát ültetnek halottaik sírjához.

MEINL
UJTERMESŰ TEA

Sajele hitet választ

Irta: Székely Nándor

A főuton tömeg hullámzott. A házak mentén kétoldalt feketélt a sokaság. A tömeg izgatottan leste, mikor ereszkedik alá a menet a budai váról. Az uttesten poroszlók és lovas zsoldosok örködtek, hogy a kíváncsi, bámész had át ne lépje a kordont, melyet deszkából róttak az ácsorgó nép és a hivatalos személyek közé.

A nap sugarai a levegőben táncoltak. Egy szellő rápatlant a forró tűzsugár hátára és elszárgult vele. Az égen kis, tépettszélű szürke felhőoszlopok uszáltak. A várdomból kürtiválgás jelezte, hogy az Egyház szolgálai elindultak. A hegyről tömjénillat füstjét kergette feléjük a szél. Lenn az utcán, mint megnyitott érből a vér, lassan szivárgott a sokaság a városzára felé. A menetet a bánati dzsidások fehér csapata nyitotta meg. A paripák lassan, büszke fejtartással toporzékoltak a rebéz ezüstveretű vérték alatt. A lándzsák fénye megfűrdött a napfényen. A lovasok arca verejtékben uszott és a sisak alól gyöngyöző cseppek pergetek végig barázdas, napbarnított képükön. A dzsidások után a tolnai svábok menete lépdelt el fényesszörű, széles hátú lovaikon. A testőrök után a városbíró, Blank András uram tünt fel tizenkét esküdtje élén. A városbíró testét aranyos-palást fedte, veres és kék himzéssel tarkítva. Kezében magasra tartotta ezüst-eretű botját, a bírói méltóság jelvényét. A sokaság a levegőbe dobálta süvegét és úgy éltette bíráját.

— Vivat Andreas Blank!

— Éljen Blank András, városbíránk!

A városbíró mosolygva hajlongott jobbról-balra, mint imbolgó nádszál a szélviharban.

A hivatalos városi urak után a császári udvar méltóságai léptek el. A levéltárnok, a pohárnok és tárnokmester, az istállómester, a szebeni gróf és a pozsonyi gróf. Furesza kőntösüket, szeszélyes sisakjukat megbámulta a tömeg, csillogó és kipirult orcákkal tárgyalták meg az eseményeket, míg újabb látnivalók nem kötötték le figyelmüket. A nyitrai püspök közeledett. Előtte a kanonokok serege lépdelt, kik hangos latin énekkel dicsérték az Urat. Biborveres menyezet alatt, melyet négy kispap tartott, jött a püspök. Hatalmas, széles vállú férfi volt, előreugró állal és merészen hajló orral. A püspök mögött, mint néma karthausiak serege, szerzetesek és papok vonultak el, alázatos, földreszegzett tekintettel.

Az Egyház szolgálai után, széles, kerekhasu batárban sapadt, ötesztendő zsidógyerek ült. Mellette kövér, szélestestű férfiú terpezkedett. Homlokáról csurgott a verejték és váltig azon igyekezett, hogy a hintó fedelét kissé hátrább szorítsa. Mikor a harsogó éljen elhangzott a kocsijáig, mosolygva hajolt ki a fedél alól és kezével intett a tömegnek.

— A keresztapja! — sugták az emberek. — Az alispán lesz a keresztapja... Balajthy uram... Comes de Veszprém...

A batár után ismét poroszlók és zsoldosok serege, hogy megvédelmezzék a hintót a tolokodó kíváncsiak elől. A katonák mögött aztán, mint felhuzott zsíp mögött a zajló folyam, bömbölve és áradva csapott össze az uttesten a sokaság.

A jezsuiták temploma előtt megállt a menet és a felvonuló méltóságok megtöltötték a templom középső hajóját. Középen kis tisztást hagytak a neofita és a keresztapa számára. Mire a batár odaérkezett, a püspök és az Egyház alacsonyabb rangú szolgálai a szent eszközökkel felfegyverkezve várakoztak már a tévelygő-jövevényre, ki ma Krisztus alattvalója készült lenni. Balajthy uram kézenfogta a gyereket és úgy vezette be a sokaság fala között a templomba. A gyerek úgy nézett a bámulókra, mint az áldozatra szánt bárány nézhet a ceremónia mestereire.

De ment ellenkezés nélkül. Csak amikor barátságos kezek meg akarták simogatni ijedt arcát, huzódott hátra. Balajthy uram palástja mögé.

Az Egyház a felséges királyasszony világos utasítása és rendelkezése szerint cselekedett ma. Szigoru törvény szőlt arról, hogy zsidót, öreget, vagy gyereket saját akarata ellenére nem szabad megkeresztelni. Hat éven felüli zsidót csak apja engedelmével, hat éven alulit pedig sehogysem... Azaz, hogy egy kivételes és rendkívüli esetben mégis. Akkor ugyanis, ha a tévelygő, hat éven alul mózes hitü oly mély bölcsességet és szellemi érettséget áru el, hogy méltónak bizonyul arra, hogy Krisztus Egyházának tagja legyen. Ezt a szellemi fejlettséget és alkalmatosságot azonban szigoru tekintetü bírák előtt kellett bebizonyítania. Az Egyház részéről legalább egy püspöknek és hat kanonoknak kellett jelen lennie, a város részéről a városbírónak és esküdtjeinek, a céhek kiküldöttjeinek és a poroszlók kapitányának. Ma azonban jelen volt a lengyel és a nápolyi követ, a császári udvar hivatalnokai, a sokamarák tisztjei és a vámok főberői. Nevezetes eset volt a mai, mert nem elegendő, hogy egy ötesztendő hűber gyereket kellett az új hitbe bevezetni, de ez a gyerek. Sajele Hirsch, Hirsch Majernek, a dunántúli országutak berlőjének, Buda leggazdagabb zsidájának volt az egyetlen fia.

A kíváncsiak és a hivatalos személyek tehát egyforma izgalommal lesték, mit fog kérdezni a püspök a zsidógyerektől és hogy fog megfelelni a kis hitelen, amivel aztán fényes tanujelét adja szellemi fejlettségének.

A nyitrai püspök ur öemenciája nem élt vissza a nagyszámu közönség türelmével. A gyereket maga elé vezetette leendő keresztapjával együtt és előbb Balajthy comeshez intézte a szokásos kérdést:

— Nemes és nemzeti, kis- és nagybalaji Balajthy István, Veszprém grófia és Pilis vármegye viceispánja, miként jutott tudomására és miként győződött meg róla, hogy Hirsch Ezsajás öt esztendő budai zsidó ifju, Krisztus vallását akarja követni?...

A gróf kihuzta magát, büszke tekintettel széjjel nézett az előkelőségeken, kik a templomot megtöltötték és úgy felelt a kérdésre:

— Nevezett izraelita ifju maga jött házamba s felkínálkozott, hogy Egyházunk híve akar lenni. Nevezett izraelita ifju kérését tudomásul vettem és azt az Egyház tudomására hoztam...

A püspök bölintott, ami azt jelentette, hogy a felvilágosítással meg van elégedve. Aztán a gyerekekhez fordult:

— Fiam, nevezetes lépésre határozad el magad. Egyházunk hívei közé akarsz lépni. Bölcs törvényeink ezt megengedik, de előbb be kell bizonyítanod, hogy érett elmével és kellő bölcsességgel rendelkezel, hogy ily súlyos kérdés fölött dönthess... Epp ezért megkérdelem tőled: kényszerítette-e valaki téged, hogy ide jöjj?

— Nem! — suttogta a fiu.

— Nagyon helyes! — folytatta a főpap. — Mert Egyházunk nem tereli erőszakkal az ő nyáját az aklába, hanem oda önként jönnek... Megértetted?

— Meg! — felelte Sajele.

— Nos, ha megértetted, akkor látom, hogy elég érett elmével rendelkezel...

A püspök ur intett egyik kanonoknak, aki elvégezte a szent ceremóniákat. Sajele Hirsch megfelelt. A szent keresztsgben a János nevet nyerte.

Sajele a Balajthy-kastélyba került. Az apja csak akkor tudta meg, hol van a fia, amikor az már átesett a szent keresztsgben. Hiába szaladt fűhöz-fához, a dolgon nem lehetett segíteni.

— A gyereket nem kényszerítette senki! — utasították el a kétségbeesett apát mindenünnen. — Elég okos, elég éretteszű gyerek, tudta, mit csinál...

— Egy ötesztendő gyerek? — zokogott fel az apa.

— Igen, egy ötesztendő gyerek! — felelték neki.

Hirsch Majer hazament és megszárgatta a ruháit. A szobájába szalmát szőrt el, zsákot terített a földre és sarujába hamut szőrt. A gyereket meggyászolta, elsiratta épp úgy, mintha eltemette volna három lányára a föld alatt...

Az idő telt, a nevezetes esetet el is felelték. Hirsch Majer tovább szedte a vámot a budai és fehérvári országuton. Szakálla megfakult, mint késő őszön a harmatos fűre, ráult a dér. Háta hajlottra görnyedt és keze reszketett, amikor vámszedő legényeitől elszedte a garasokat. Hiába gyűlt azonban házában halomra az arany, nem volt látszatja. A legények nem tudták annyi hintót megállítani és annyi vásározó mesterembertől elszedni a vámot, amennyi elegendő lett volna Hirsch Majernek. Emberei sehogysem tudták megérteni, hogy hová tűnik el a pénz, mit csinál a vámbérlo a temérdek kincsel.

Majer Hirsch a fia számára gyűjtötte halomra a pénzt. Hasele számára, ki a szent keresztsgben a János nevet nyerte. A törvény szerint a nevelőapának joga volt arra, hogy a nevelési és tartási költségeket a zsidó apától követelje. Igaz, hogy a gróf eleddig nem vette igénybe a vámszedő Hirsch pénzét és nem élt törvényadta jogaival. De azért Hirsch épp úgy félrearkta a garasokat, mintha minden darab kenyérrre kellene Sajelenek.

Tavaszi volt... a mező hátáról lepattogzott a jég és a hóréteg alól kicsiny, fehérszínű virágok ütötték fel fejüket. Majer Hirsch kiinn állott a vámnál, az esztergomi országut toránál. Az ut, mint ezüstös kigyó siklott tova és tünt el a hegyek között. A nap feje fölött ragyogott, de azért a hideg vérvirágokat rajzolt orcájára. Hirtelen éjszak felől két lovas vágatott a vám felé. A vámszedő legények előbök álltak, hogy feltartóztassák őket. Hirsch az ut szélén állott, nehogy eltapossák az eszeveszett lovasok. A két lovas nem állt meg. Az egyik, fiatal, rózsásarcu gyerek ostorával lesujtott Majer Hirsch arcába. A korbács nyomán vér serkedt és a szürke szakállon piros esik futott végig.

— Nesze, zsidó! — kiáltotta a legényke. — Ha pedig vám kell, gyere fel érte a kastélyba... Balajthy János vagyok...

Majer Hirschet a legényei fogták fel, hogy össze ne rokadjon. A sebet bekötötték és Hirsch, a vámbérlo megindult a város felé. Egenesen a városbírhoz.

— Mi a baj, Hirsch szomszéd? — kérdezte a bíró.

— Nem nagy, városbíró uram — mondta remegő hangon a vámszedő. — Balajthy János, ha jól tudom tizenkét esztendővel ezelőtt: Sajele Hirsch, elvágatott vámszedő legényeim mellett és a vám helyett az arcomba csapott... Városbíró uram, Sajele Hirsch igen éretteszű gyerek, állítólag már ötesztendő korában fényes szellemi képességekkel volt megáldva... Ma már tizenhét esztendő...

— Ugyan, ugyan, Hirsch szomszéd — legyintett a kezével a városbíró — mit akar egy tizenhét esztendő gyerek-től? Nincs annak még annyi esze...

A vámszedő kifordult a kapun. Sietett haza. Otthon pedig felnyitotta a vaspántos ládát s előszedte a tallérjait, mit tizenkét esztendő óta gyűjtött halomba. Volt vagy hatszáz. Aztán leült az asztalhoz és a zacskóba egy levelet csuszatott. Egy levelet, melyet Balajthy uramhoz, Veszprém grófhöz címzett.

— Nagyságos gróf ur — írta — tizenkét esztendővel ezelőtt házába fogadott egy zsenge, ötesztendő zsidógyereket. Bizonyos Sajele Hirsch nevű... Eddig nem kérte tőlem a fiu neveltetési költségeit és én nem küldtem. De ma meggyőződtem róla, hogy az én Sajele fiam nagyszerű nevelésben részesül... Bebizonyította rajtam... Én tehát, hogy hálámat le-törlesszem, itt küldöm ezt a hatszáz aranyat, nevelje csak továbbra is így a fiut...

Reggelre eltűnt a városból Majer Hirsch, Balajthy Jánosnak, a veszprémi gróf nevelt fiának az édesapja...

DERES

Aki nem tud arabusul — ne beszéljen arabusul. Az erdélyi zsidóság napilapjának egyik munkatársa hosszasan beszélgetést folytatott a román fajvédőpolitikussal, Cuza a professzorral. Hogy mi minden zagyalékot beszélt össze ez alkalommal Cuza, az most nem érdekel bennünket. Sokkal furcsábban hatott reánk azonban a zsidó lap munkatársának ama őszinte vallomása, hogy amikor Cuza többek között felhozta, hogy az antiszemitizmus különösen azért indokolt, mert a zsidók egyik talmudi tétele azt tanítja: „Tov sebagojim harog” — ami azt jelenti, hogy a gojok (szerinte keresztények) legjobbjait is öld meg — akkor a zsidó újságíró szegyenkezve vallotta, hogy soha talmudot nem tanult és erre nem tud válaszolni. Ez az, amit nem értünk. Ha egy zsidó lap már szükségesnek találja egy hírhedt antiszemitával disputát rendezni, úgy a legelemibb kötelessége olyan munkatársat kiküldeni, aki legalább annyit tudjon, hogy a Cuza által idézett mondás Rabbí Simon Ben Joehajtól származik, aki Krisztus születése előtt élt, tehát ez nem vonatkozhatott az akkor még nem is létezett keresztényekre, hanem azt a zsarnok rómaiakra alkalmazta.

Ez is szentbeszéd. Egyik vidéki hitközségi rabbi évek óta sürgeti a hitközségnél, hogy a papi lakot tataroztassák, mert becsurog az eső. A hitközség folyton elutasította a kérelmet fedezet hiánya okából. A hitközség az árvíz sújtotta vidéken fekszik és a szegény rabbinak most egyetlen reménye az volt, hogy az árvíz elhordja a díledező rabbilakot és akkor a hitközség mégis csak kénytelen lesz újat építeni. A rabbinak azonban pechje volt és az árvíz elkerülte a községet. A legközelebbi szombati istentiszteleten a rabbi szent beszédjét imígyen fejezte be: „Az ur esodát művelt. Házaitokat elkerülte az árvíz. Remélem, hogy az én házamat is el fogja majd kerülni a jövőben az esővíz.” — Ámen.

Aki nem tud szavazni. A napokban lezajlott chevre-kadisa választása alkalmából egyik hitsorsosunk belép a szavazási helyiségbe. Kezébe nyomják a lilaszínű szavazólapot, az egyetlen listát, a hivatalosat. Tétova szemekkel bámul maga elé, majd mikor nevét szólítják, az urnához lép és méltatlankodva mondja: „Hát már szavazni sem lehet azért a sok tagsági díjért?” Mikor a választási bizottság tagjai nem értik a különös felháborodást, imígy magyarázza meg szavait a derék hitsorosos: „Szavazni csak ott lehet, ahol legalább két listát nyomnak a szavazó kezébe, hogy válasszon. De egy listával még nem hallottam szavazni.” Szólt és — dühösen távozott.

A vén bakancsos felsóhaj: ... Ott voltam a piski hídnál... harcoltam Königrätznél... részt vettem a hetvennyolcas okkupációban... végigküzdöttem a világháborút, de hogy megélem Windischgrätzet... nem hittem volna!...

Ez is indokolás... A sziléziai Schloekhan városban a horogkeresztesek a Hindenburg-ünnep alkalmával az ottani zsinagóga ablakait bezúzták. Biróság elé került az ügy, hol a bíró azzal az indokolással, hogy a vádlottak csupán politikai harcban, politikai ellen-

felek tulajdonát rongálták meg, felmentő ítéletet hozott.

Mit utánozzunk? Hasonlóan a minden országban ilyen antiszemita akció kezdett életre kapni, amelyet divó fajvédelmi mozgalomhoz, Franciaországban is Louis Dubois Páris érseke egyszersmindenkorra így szerelt le:

„Aki a kereszténységet csatakiáltásnak tekinti, nem ismerte fel a hit lényegét, visszaél a vallással és nem mivel Istennek tetsző cselekedetet.”

Istenem! Mennyivel szebb volna a francia érsek felfogását, mint a francia frankot utánozni...

A frankhamisítók ügyében letartóztatott pol. álpól és nem politikusok állandó tartózkodásra Frankfurtba szeretnének mielőbb elutazni.

*
A látszat — csal.

Egyik külföldi újságíró kollegám, aki még Magyarországon nem járt, a múlt hét szombatján ideérkezett. Sietve mutattam meg neki Budapest összes vezetéseit és a többi között a zsidótemplomokat is. Kollegám megilletődéssel hallgatta végig a szép istentiszteleteket, egyenesen meglepte a mély ájtatosság s különösen az, hogy a ceremóniát még csak egy halk beszélgetés sem zavarta.

Az istentisztelet után kollegám valódi és hamisítatlan sóletet óhajtott emni és ezért egy ugynevezett neológ kóser vendéglőbe mentünk.

Ebéd után kollegám akként szólt hozzám:

— Hallatlan, hogy milyen elferdített hírek kerüngenek Budapestről. Azt beszélnek, hogy ebben a városban minden második ember zsidó. Ezért Judapestnek hívják az Önök szép metropolisát. Én pedig eddig egy zsidót sem láttam...

— ?!...

— Ma szombat van. — folytatja kollegám. — Kóser vendéglőben vagyunk és majdnem minden asztalnál dohányoznak, imak, fizetnek...

— Ja kérem, a látszat csal. Ezek mind zsidók, csak felekezeti alapon állnak...

Legjobb reklám

a külföldit is felülmúló kitünő minőség! Mindenki, aki megízlelte, megkedvelte és ellmerte, hogy a nagy verseny győztes favoritja magyar termék:

A FŐSÖR MALÁTA PEZSGÓ

Gyártja a

Fővárosi Sörfőző R. T. Kőbányán

Budapest, X., Maglódi-ut 47. Telefon: J. 56-80.

Január hónap krónikája

1876 január 5-én halt meg Londonban Rothschild Antal az angol parlament első zsidó tagja.

1850 január 12-én született Liptószentmiklóson Bacher Vilmos, a kiváló orientalista, a budapesti rabbiképző tanára (1877), majd igazgatója, Számos történelmi, lexikális, exegtikus könyv szerzője.

1897 január 13-án halt meg Berlinben Schwarcz Dávid, az első kormányozható alumínium léghajó feltalálója, Zeppelin előfutárja és közvetlen iniciátora.

1854 január 20-án született Löw Immanuel Szegeden; 1878 óta rabbi ugyanott, atyjának utóda. Kiváló orientalista munkái közül világhírűek: „Arameusi növénynevek”, „Növénynevek Raschinál”, „A zsidók flórája”.

1923 január 22-én halt meg Párisban Nordau Miksa hazánkia, a világhírű publicista és kritikus, 1880 óta élt Párisban mint orvos. Munkái közül a legelterjedtebbek: „A kultur-emberiség konvencionális hazugságai (1883), Paradoxok (1885) Doktor Kohn stb.

1904 január 28-án halt meg Berlinben Franzos Károly Emil, novellista. Kulturképeket írt, novellákat és regényeket (Der Pojaz).

A Budai Izr. Hitközség Ambulatóriumának orvosa az orvosi rendelő javára január hó 28-án (csütörtökön) zártkörű bált rendez. A diszelnökséget a ki-magasló budai előkelőségek, a többi között Baracs Károly udvari tanácsos vállalták. Lady patronessek: Alapi Béláné, Baracs Károlyné és özvegy Friedmann Gusztávné. Ezek a jótékony és közélet terén igen jól ismert nevek már eleve garantálják a bál színvonalát és fényes sikerét.

Franciaország elnöke elvállalta a „France-Palesztina” zsidó szervezet diszelnökségét.

Szobor egy élő zsidó polgármesternek. Peteerson nevű amerikai városban a napokban leplezték le Mister Náthán Barnes volt zsidó polgármester szobrát. A város egész lakossága jelen volt a nagy ünnepségen és nagy óvációkban részesítette a jelenlevő 90 éves nap hőst. Mister Barnes hosszú évtizedeken át volt a város polgármestere és neki köszönheti a város óriási mérvben való fejlődését.

A gyöngyösi status quo Izr. Hitközség Österreicher Dezső hitközségi elnök és Vajda Andor, a Chevre Kadisa alelnöke kezdeményezésére felekezeti iskola létesítésén fáradozik. A két agilis és lelkes kezdemé-

nyező a hitközsg minden egyes tagját otthonukban felkeresik, hogy az iskola fentartásához szükséges tőkét összehozzák. Az eddigi gyűjtés kedvező eredménye az iskolának szeptemberben való felállítását biztosítja.

Érdem jutalma. A gyöngyösi status quo Izr. hitközség január 9-én tartott képviselőtestületi ülésén elhatározta, hogy Rusz Jakab, a hitközségnek tizen-nyolc éven át volt elnökének életnagyságu arcképét megfesteti s azt a hitközség tanácstermében helyezi el.

Választások a Pesti Chevre Kadisában. Január 3-án ejtetett meg a Pesti Chevre Kadisa képviselőtestületének részleges megválasztása a tagok élénk érdeklődése mellett. Ez alkalommal csak a képviselőtestület felét, 137 tagot választottak, akik sorsolás folytán kerültek új választás alá. A választási bizottság *Ehrlich G. Gusztáv* elnök, *Ledermann Mór*, *dr. Eulenburg Salamon* alelnökök és *Gaiduschek Marcell* jegyző vezetésével alatt reggel 9-től d. u. 6-ig működött. A szavazás egész nap folyt, különös feltűnést keltett a VIII. kerület választóinak megjelenése, akik *dr. Fischer Lajos* és *Wertheimer Soma* vezetése mellett testületileg vonultak fel a szavazásra. Ellenzék hiányában a hivatalos lista győzött, amelynek sorában a következő nevek vannak: *Dr. Déri* Ferenc ny. alpolgármester, *dr. Fodor Oszkár* kir. tanácsos, *dr. Földi Károly* törvényeszéki tanácselnök, *dr. Gallia Béla* kuriai bíró, *buda: Goldberger* Leó gyáros, *dr. Kahan* Nison, *dr. Osztern* Lipót ügyvéd, *dr. Ság* Sándor orvos, *Székely* Ferenc udv. tanácsos, *dr. Temescsary* Rezső egytemi tanár, *Vásonyi Jenő* udv. tan. stb. A választás eredményét *Ehrlich G. Gusztáv* elnök hirdette ki, ki egyben az összes közreműködőknek szép szavakban mondott köszönetet.

Bubi frizura — hosszú haj

E kérdés felett hosszú idő óta vitatkoznak művészek, írók, tudósok — fölöslegesen, mert mind a két viselet szép, de csak akkor, ha a haj selymes, lágy, hullámos és legfőképpen ápoltt.

Óségi napkeleti és napnyugati népmondákban, újabb keletű népeposzokban hosszú és színes leírások zengenek a hősök és hősnők hajkoszorujáról. Szép Heléna szőke hajfürtjeit, amelyekért az ősi Trója falai leonultak, már Homerosz megénekelte. Sámson csodatevő ereje hajában rejtett. A Niebuugok hőse, Siegfried, büszkén rázta a minden germánok díszét: szőke hajzatát.

India benszülöttjei a testápolást már az őskorban hihetetlen tökélyig fejlesztették, legfőképpen hajukat még a legkultúraltabb európaernél is gondosabban ápolják. A test kultusz misztikus ceremóniák közepette végzik, e legszentebb szertartások egyikét nyelvükön „Shampoo”-nak nevezik.

Maga a „Shampoo” voltaképp oly ideális összetételű szer, amely a fejbőrt tisztítja, vérkeringését fokozza, a haj természetes színét megőrzi, dús voltát konzerválja, sőt növeli.

Mocznik mustár a legjobb Kapható mindenütt

A legpompásabb ékszer, a legjobb modor, a legképzettebb elme és szellemesség eltörpül a jól ápolat haj mellett. Ezért a kulturálmok kozmetikusai arra törekednek, hogy az Indiából importált preparátumot a káros elemektől megtisztítsák. Szakemberek ezidőszreint az „Elida-Shampoo“-t tartják a legtökéletesebbnek.

Zsidó kulturdelután Székesfehérvárott. A Székesfehérvári Izr. Kulturbizottság e hó 2-án délután a Magyar Király-szálló zsufofóság megtelt földszinti termében kultúrelőadást tartott. Dr. Löwy Károly hitk. elnök megnyitotta szavai után dr. Bernstein Béla, a tudós nyiregyházi főrabbi tartott előadást. A zajos tetszéssel fogadott előadás után Friss Erzsike urleány szavalt néhány zsidó tárgyú költeményt és zsolttárfordítást nagy sikerrel. Dr. Hevesi Ferenc, a nagyjövőji székesfehérvári főrabbi osztatlan tetszéssel honorált előadása után dr. Heumann József kulturbizottsági elnök mondott köszönetet az előadónak és arra kérte a közönséget, hogy tartson ki továbbra is a zsidó vállalosság ápolása mellett.

Einstein Albert kitüntetésé. A londoni kir. Akadémia Einstein Albertet a Copley-Medailleval tüntette ki.

Az „Egri Izr. Fililégylet“, amelynek programja az ottani szegénysorsu diákok támogatása, özvegy Rothschild Árminné, a nemes intézmény hosszú évtizedek óta működő elnöknőjének hetvenötödik születése napjára „Beethoven“-estet rendezett. A magas nivóju eszen felekezeti különbség nélkül megjelentek a város előkelőségei és a többi között a „Kath. Négyelet“, a „Kath. Patronage“ is. A megjelentek meleg óvációnban részesítették és temérdek virággal halmozták el a közszereketben álló elnököt, aki meghatóttan köszönte meg ünneplését.

Érdekes elvi döntést hozott a wieni községtanács mint politikai hatóság. Az osztrák Szabadgondolkodók Szövetsége azzal a panasszal fordult fenti hatósághoz, hogy a zsidó hitközségek a kilépők nevét közzéteszik és így magánjellegű ügyeket visznek a közönség elé. A községtanács a panaszt elutasította azzal az indoklással, hogy az osztrák 1869. évi törvény értelmében mindennemű nyilvánosan elismert társaság tagjai kilépését jogosan közzé teheti.

Esztlandból. Az esztlandi kormány törvényjavaslatot készített, mely a zsidóságnak éppen úgy, mint a németeknek kulturális autonómiát biztosít.

Max Nordau hamvait Tel Avivba szállítják. Tel Aviv városi tanácsa elhatározta, hogy a nagy zsidó író hamvait elhozza Franciaországból.

Meghalt Jehalel, a héber költő. A Zsidó Távirati Iroda jelenti, hogy Jehuda Léb Lewin, a Jehalel néven író híres költő, Kievből meghalt. Jehalel 1844-ben született Oroszországban, nagynevű kortársa volt Juda Léb Gordonnak. Tízéves korában kezdett költeményeket írni. Az agg költő nagy nyomorban halt meg.

A kaposvári izr. hitközség a legutóbb tartott közgyűlésén választotta meg az új képviselőtestületét. Ez alkalommal elnöké Oszmann Albertet választották meg, akinek nemes közéleti működése, humánus emberbaráti volta általánosan ismeretes.

A központi zsidó diákbizottság újja alakul. A legutóbb tartott országos zsidó értekezlet határozatot hozott, hogy a Központi Zsidó Diákbizottság újja alakul s a bujdosó diákok szent ügyét lelkes odaadással fogja szolgálni.

Az aut. orth. izr. hitközség Tiszafüreden december 27-iki közgyűlésén elnöké megválasztották Kiss Ferencet, ki a hitközségért kifejtett áldásos tevékenysége miatt a hitközségi tagok állandó szeretetében áll.

Az Óbudai Izr. Nőgyelet és Leánycsoportja jótékony alapja javára január 23-án tartotta meg hagyományos táncal egybekötött művészestélyét. A műsor keretében Holló Klári, F. Kármán Gizi színművésznők, Singer Ibolyka zongoraművésznő, Tarnay Lajos zeneszerző, dr. György Pál, dr. Szedő Miklós operatársak és Hoffmann Pál gordonkaművész, nagy sikerrel működtek közre, akiket a nagy számban megjelent közönség lelkes tapsban részesítette. A hangverseny után tánc következett és hajnalig a legjobb hangulat uralkodott.

A „Kultura Egri Dakör“ magas nivóju dalestjén Biedermann Adolf igazgató-tanító „Vallásos zsidó szokások magyarázata“ címen lebilincselően érdekes előadást tartott. Azonkívül Klein Eliás újpesti főkántor, Dillmann Antal, Halász Évi és Stég Magda finom amatőr művészete tette sokszínűvé az estét.

A „Budapesti Aut. Orth. Izr. Hitközség“ képviselőtestületi választását február hó 14-re tűzte ki.

— **Kézimunkakiállítás.** A főváros ur asszonyainak kedves szórakozást nyújt a legelőkelőbb állandó kézimunkakiállítás. Valódi flander, veniz. melan és brús csipkék, iparművészek által tervezett függönyök, brokát- és csipkeösszeállítású terítők a legegyszerűbbtől a legpompásabb kivitelig gyönyörködteik a műértő hölgyeket. A kiállítás, mely az ismert „Erma“ kézimunkaházban nyílt meg (VIII., József-körút 17), díjtalanul tekinthető meg.

Női és férfi fehérneműt,

ágyneműt, monogrammhímzést, kézi ajourt, hímzéseket, előrajzolást, a legújabb minták szerint, ágyterítőket, függönyöket, terítők szakszerű összeállítását, párnák montirozását a legjutányosabb árban vállalja:

Fehérnemű varroda, VI., Izabella u. 65.

MAGYAR-FRANCIA BIZTOSÍTÓ RT.

VEZÉRÜGYNÖKSÉGE

V., GRÓF TISZA ISTVÁN U. 12.
(FÜRDŐ UCCA) — TEL.: 37-90.

! Legelőnyösebb díjtételek az összes biztosítási ágazatokban. Életbiztosítások dollárban és aranykoronában. !

FRANCK

gyártmányok

világhirnek örvendenek!

Franck Henrik Fiai Rt.

Budapest

Mosonszentjános Nagykanizsa

A világ minden nyelvére végez fordításokat KOSMOS FORDÍTÓ IRODA, Budapest VIII., Rákóczi-ut 59. Telefon: József 65-21.

HUMOR

Jelentés a világeseményekről

Az események előterében a frankhamisítás áll. A zsidók e példatlan manővere pártját ritkítja a világ történetében. Ialatlan raffineriával ugratták be a hamisításba a gyanútan nem-zsidókat s azért nem adtak nekik kellő mennyiségben valódi ezertankosokat, egyenesen belekényesítették őket a hamisításba. A zsidók pokoli manőverezése megnyilvánult abban is, hogy ők maguk, miután beugratták az ártatlan nem-zsidókat, távol tartották magukat a munkálatoktól s ezért lettek azután a hamisítványok olyan rosszak, hogy egy-kettőre felismerték azokat. Valóban itt volna már az ideje, hogy egy sereg zsidót bünrészesség hiánya miatt szigorúan megbüntessenek.

A kínai polgárháború még dul s a belső harcok nemesökenő erővel folynak. A kártyákat Kínában is, miképen az Abbázia-kávéházban, a zsidók keverik. Persze hamisan keverik s emelni nem hagyják. Bemondták az abszolút s előreláthatólag meg is csinálják. De míg az Abbáziában az abszolút azt jelenti, hogy a bemondónak nyolcvankét pont kell csinálnia, addig Kínában azt jelenti, hogy a viszonyoknak kell abszolút rosszakká válniok, hogy a zavarosban azután a zsidók nyugodtan halászhasanak. Mindez az átkos kínai liberá-lizmus következménye, mert ha még idejében eltöltötték volna a zsidókat a kártyától, akkor minden másképp történt volna: most nem keverhetnék a kártyát s szegény kivégzett Hsu-Skun-Chen tábornok ellen nem nyerték volna meg a mordkontrát.

A román trónörökös szívét zsidó nő hódította meg, ami helyesen mondvá annyit tesz, hogy: elcsavarta a fejét. Ez nyilvánvalóan a zsidók világralmi törekvésének egy ténye. A zsidók mindenekelőtt Romániát akarják gyengíteni. Előbb gyengíteni, azután hatalmukba keríteni. Hogy lábukat a Fekete-tenger partján megvetve — pedig már ugyanis elég fekete ez a tenger! — innen intézenek koncentrikus támadást a Tüzföld, Madagaskár és Ferenc József-föld ellen, mely helyek tudvalegölög fontos sztratégiai támpontok. A trónörökös-hódító nő fiatal és feltűnően szép. Ez is a zsidók ravasz tervszerűségére vall, mert ha nem lennének veszedelmes céljaik, esetleg egy öreg bibircsókös nő vállalkozott volna a fenséges román szív meghódítására.

Egy német nemzeti laptársunk a német köztársasági elnököt Juden-Hindenburgnak nevezte. Lehullt tehát a lepel a nagy német bálványról is. Előreláthatólag további leleplezések következnek. Ki fog derülni, hogy Hindenburg azért nem nyerte meg a háborút, mert az ántántzsidók megvesztegették. Ki fog derülni, hogy azért nyerte meg a mazuri csatát, mert a szentpétervári tözsdén beszre játszott. Le fog hullani a lepel egész előéletéről. Azelőtt Hönignek hívták, a berlini zsidó hitközség elemi iskolájában kezdte meg tanulmányait és zsidó bankárok járatták a katonai iskolába, hogy ilyképen becsempészve őt a német tisztikarba, a hadsereget belülről destrualják. A zsidók keze mindenben benne van. Hogy nemely zsidók a háboruban elvesztették a kezüket? Ezt csakis a német nemzetiek megtevésztése céljából tették. Ez is csak azt mutatja, hogy a világháboruban is benne volt a kezük.

A perzsa sah ellen bombamerényletet követtek el, melynek következtében mindkét lábát elvesztette. A merényletet ugyan egy perzsa mohamedán hitsorsosunk követte el, de őt

viszont egy teheráni zsidó műlábkereskedő bérelte fel. Ha ez még nem is derült ki, majd ki fog derülni.

Magyarországon, Ausztriában, Angliában, Németországon, általában az egész világon nagy a munkanélküliek száma. A munkanélküliéget a zsidók találták ki. Még békében a budapesti, nagyváradi s aradi zsidó kávéházi kártyások voltak az első munkanélküliek. A munkanélküliek számát a zsidók az által növelik, hogy egyrészt a zsidó munkások nem akarnak dolgozni, másrészt a zsidó munkaadók nem adnak a munkásoknak munkát. A munkanélküliéget tehát a zsidók munkája. Hogy éppen Angliában a legnagyobb a munkanélküliéget, ahol sem zsidó munkások, sem zsidó munkaadók nincsenek? Ez csupán a látszat kedvéért van így, mert a zsidók el akarják magukról terelni a figyelmet.

Cuza román testvérünk föl van háborodva a román trónörökös esete miatt. Mert ha már az a zsidó nő oly fiatal és szép, tiszta kár, hogy nem elégedett meg alacsonyabb rangú hódítással, például egy egyszerű román fajvédővel, például magával Cuzával. Ej, ezek a zsidó nők!

Japánban már évek óta nem volt földrengés. Rejtély, hogy mit akarnak ezzel a zsidók!

Szombati zárás.

Megboldogult Adler Illés mesélte el.

Amerikában történt, ahová a kurzus első éveiben utazott ki az amerikai magyar zsidóktól anyagi támogatást kérni. Künn a külföldön szépítgetni kellett az itthoni bajokat, de ez nem sokat használt, meg voltak győződve arról az amerikaiak, hogy állandó pogromok vannak. Az egyik amerikai mélyen felsóhajtott:

— Rémes lehet, hogy a zsidók nem mernek az utcára kimenni, nem merik az üzleteiket kinyitni...

— Mi az, hogy nem merik kinyitni — mondta a főrabbi. — Még arra se lehet őket rábírni, hogy szombaton az üzleteiket becsukják...

Akinek nem kell imádkozni

Hosszunapkor történt. A rabbi észreveszi, hogy az egész hitközség ájtatosan imádkozik, csak a samesz nem, amiért őt felelősségre vonja:

— Miért nem imádkozik?

— Nekem nem kell imádkoznom. Az imakönyv előírja, hogy mit kell az előimádkozónak, mit kell a hitközségnek imádkozni, de a sameszre nincsen utasítás...

A családi béke recipéje.

1. A férfi táplálkozzék tehetségén alul.
2. A férfi öltözködjön tehetsége szerint.
3. A férfi öltöztesse feleségét tehetségén felül.

BŐRÖNDHÁZ

BŐRARU ÉS BŐRÖNDFORGALMI
R. T.

Nagy választék és olcsó árak
utazás bőröndök és apró bőr-
árakban. Pontos kiszolgálás

BUDAPEST
VII., RÁKÓCZI-UT 4.

TELEFON: JÓZSEF 129-88

SZÍNHÁZ MŰVESZÉT

Rózsahelyi Kálmán színészi jubileuma az ünneplendő mester jelentőségének és érdemeinek megfelelőleg fog f. évi február 28-án a Nemzeti Színházban leotyni. A jubilans egyik legjobb szerepében, Szigligeti „A cigány” című színművében lép az ünneplő közönség elé. Szűkebb patriájából ez alkalommal küldöttség fogja felkeresni, hogy a székesfővárosba szakadt büszkeségüknek a diszpolgári oklevelet átnyujtsák. Az ünneplésnek, mint hírlak, országos kerete lesz, mert a jubilaris előadásán Horthy Miklós kormányzó, Klebelsberg kultuszminiszter is meg fognak jelenni és természetesen ott lesznek a székesfőváros író- és művészi egyesületei, valamint a kiváló színész barátainak és tisztelőinek hosszú sora. Mint ismeretes, megindult egy akció, amely azt a sok kellemes estét, melyet a mester művészetével aranyozott be, meghalálendő, egy házat kíván neki építtetni. E nemes akció elől mi sem zárkozhatunk el és kérjük olvasóinkat, ha egy egy téglával a mester házához hozzájárulni kívánnak: adományait „Rózsahelyi házalap”, VII., Erzsébet-körút 43 címre küldjék. Munkatársunk felkereste a jubilans mestert s a beszélgetés folyamán szóba került a Rózsahelyi-ház is. Rózsahelyi sajátos aranyos bonhomijával és a nagy művész szerénységével ütötte el az ügyet:

— Jó, jó, nagyon örülök neki, de amugy valójában én három dologért hevülök. Első sorban a művészetért, aztán másodsor elválaszthatatlanul hí barátomért: a pipáért. Harmadsor pedig örülök, ha az utcán járok-kelek és az emberek megfordulnak s szájukból lelkesedéssel hallom: ez a Rózsahelyi — a vén gazember!

Jackie Coogan kétségtelenül az egész világ gyermekeinek kedvence. Kevesen tudják, hogy a világhírű filmszínész — zsidó. Igazi neve Kahan Jakab.

Caruso II. Bermann Miksa munkácsi zsidó szabólegény Amerikába vándorolt. Ott munkába állva, folytatta a dolgozó ama szokását, hogy munkaközben énekelt. Egy ilyen este, mikor derűs dalok mellett öltögetett, ment el műhelye előtt a híres énektanár, Jakama Bürg, a newyorki zenekonzervatórium igazgatója, akinek gyökeret vertek a lábai a szabóműhely ablaka alatt. És innen már meszerű fordulatot vesz a munkácsi Bermann Miksa sorsa, kit a hírneves zenekonzervatórium igazgatója szinte atyai pártfogásába vett. A munkácsi szabólegény ma már a newyorki Metropolitan Operában mint korunk legesodásabb operanékes szerepel. Bermann Miksa hírneve amerikai méretűvé nőtt, a legelőkelőbb és legismertebb lapok foglalkoznak vele, vetekednek önéletrajzáért benne a meghalt Caruso szent zsenijének feltámadását ismeri el a zenevilág.

Nem lehet meghatottság nélkül hagyni a szenzációs karriert befutott művész ama elhatározását, hogy művészetét, mindenről lemondva, mint kántor, tisztán vallási szolgálatnak akarja szentelni.

— Ekker Szidi neve már nem ismeretlen a zeneértő közönségünk előtt, amely a finoman cizellált, magas ormokon járó énekkultúra iránt érdeklődik. Az Operaház tavalyi vizsgaelőadásán tűnt fel és azóta a Városi Színház operaelőadá-

sain és a hangversenydobogón többször találkoztunk nemesveteri művészetével. Január tizenharmadiki hangversenyére ismét megtelt a Zeneakadémia díszterme a mai néhez időkben szokafanul nagyszámu közönséggel, amely melegen ünnepelte. Művésze elmélyült, kifejező készsége színesebb és pompázóbb lett, orgánuma meglepően készsége: hangja nemesak a felső regiszterekben cseng kristályos tisztasággal, de bársonyosan zengő marad olyan mélységekben is, amiket mezosopránnal már ritkán lehet elérni. Ez a rendkívüli szélességű hangterjedelem, amelynek folyamatosságát sehol semmi zökkenő nem zavarja, adja meg művészetének igazi értékét. Műsorát gondtal és izléssel válogatta össze. Különösen kedves volt Mahlernek egyik bübajos, esupa tavaszi ujjongásból szótt dala, amelyet üde és fiatal egyéniségével teljesen be tudott tölteni és briliáns technikájának bravuros, könnyed megoldásával énekkultúrájának egész perspektíváját felragyogtatta. Ekker Szidi, aki két év előtt még csak bimbózó ígérlet volt, ma kiforrott kész művész és csak sajnálatos, hogy Operaházunk e kiváló talentumnak anyagi okokból már nem tud helyet szorítani.

R—r.

TUDOMÁNY

Az új festészet története

— Dr. Rabinovszky Márius új könyve —

A magyar művészeti irodalom hézagpótló munkája jelent meg Amicus kiadásában Rabinovszky Márius művészettörténész tollából. A tömören, de amellett élvezetesen és érdekesen megírt könyv összefoglalja a 18. század végétől napjainkig terjedő másfél század festészetének történetét, külön választja az egyes stílusokat, tisztázza a fogalmakat, melyére világít minden művészi mozgalomnak és reámutat az általános kultúrtörténeti kapcsolatokra. A könyv rendkívül praktikus beosztásban szétválasztja a gazdag anyag stilkritikai tárgyalását és a tulajdonképeni művészettörténeti adatrészt, amennyiben minden stílust párhuzamosan két fejezetben, egy általános, szellemtörténeti („geistgeschichtlich”) szempontból összefoglalt és egy a művészettörténelmi adatokat, évszámokat és neveket felsorakoztató, egyéni fejlődéseket kimutató fejezetben tárgyal. A könyv tehát élvezetes, gondolatébresztő olvasmány, de egyúttal kézikönyv is, mely több mint 300 művész felől tájékoztatást nyújt. Külön érdekessége a könyvnek a kronológikus tabella, mely meggyőző szemléletességgel állítja egymás mellé a párhuzamosan alakuló stílusokat. A kitérően megválasztott illusztrációkat finom analízisek kísérik. Bizonyos, hogy e nagy felkészültséggel megírt munka rövidesen minden műbarát nélkülözhetetlen kézikönyve lesz.

A kifogástalan kivétel az Általános Nyomda izlését dicséri.

Hegedűszó (versek Szécsi Ferenctől). Pirosszívü és hittel daloló valaki, aki azonfelül rajongva csung az életben. És minden szavának bíbor hevé, a esők, a dicsőség s a barátság nagyszerű ihlete festi. A sorok szép, merész rohanása, a rímek buja zenéje hivalkodón mutatja a magyar televényből nőtt zsenit, akinek zsidósága csak a legszűbben maradt meg lény: a melancholiában, ami mint dusan kárpított bársonyfüggöny már csak leszordinóva engedi a fülünkhöz, a lélekfenékről merész ivben felénk hajított fájó szavakat. A száz szebbnél szebb verset tartalmazó kötet rendkívül izléses kiállításban jelent meg.

Zsidó népegyetemet alapítottak Turinban. A tanterv rendkívül terjedelmes és Olaszország leghíresebb zsidó tudósai: Arturo Segre turini egyetemi tanár, Artem és Disegni tanárok stb. vállalták a katedrákat. A népegyetem mintegy szimbóluma lesz — az olasz zsidók vallási és nemzeti renaissancának.

JÁTSZÓTÉR

Fekete paripa

(Régi zsidó népmese nyomán.)

Írta: Oszkár bácsi

Palesztinában, Hebron vidékén élt egy jámbor zsidó ember, akinek jókora darab termőföldje, sok lova, tevéje és szamara volt. Szokás volt, hogy a gazdag emberek a királynak a születése napjára ajándékokkal kedveskedtek. Józsefnek hívták a derék jámbor embert, aki szintén örömet akart szerezni Palesztina dicsőséges uralkodójának, Salamon királynak, és elhatározta, hogy elküldi neki a legszebb lovat, a leg-
hűbb szolgájával, Jakabbal.

— Indulj el fiam, Jakab, ezzel a szép fekete lóval Jeruzsálembé és mondd meg Salamon királyunknak, hogy él itt a Hebron vidékén egy ember, aki a királyért mindennap imádkozik a jó Istenhez. Az küldi neki ezt a szép fekete lovat és fogadja el tőlem olyan szívesen, mint amilyen szívesen azt küldöm.

Jakab ellátta magát élelemmel és elindult a fekete paripával Jeruzsálem felé.

Már két hete mendegélt s minden baj nélkül közeledett Jeruzsálem felé. Egy este egy faluba ért. Hirtelen záporosodni kezdett. Jakab bement a fekete paripával egy gazdag ember házába.

Jakab megkérte a gazdag embert, engedje meg neki és a lovának hogy az éjszakát ott tölthesse házában. A gazdag ember örömmel beleegyezett, hogy Jakab a házában háljon. A fekete paripát a jászolhoz vitte, még abrakot is adott neki.

Reggel Jakab megköszönte a gazdag embernek a vendéglátást. Ment a jászol felé, hogy a lovát onnan levezesse és utját tovább folytathassa. Amikor a jászolhoz ért, ott állott a gazdag ember, aki így szólt Jakabhoz:

— Hová mégy?

— A jászolhoz a lovamért.

— Volt is nekem lovad, te szegény ördög, takarodj oman! — mondotta a gazdag ember.

Szegény Jakab sirt-ritt, de a gazdag ember nem akarta visszaadni a lovát. Amint Jakab a kapu előtt sirdogált, arra jött a falu öreg bírja.

— Miért sírsz, te idegen? — szólt hozzá a bíró.

— Hogyne sírnék, hogyne rínek, amikor a gazdag ember nem akarja visszaadni a lovamat, amely nem is az enyém, hanem József nevű gazdámé, aki azt velem Jeruzsálembé küldte, hogy vigyem el Salamon királynak születésnapjára ajándéknak. Jaj, mit szól majd a gazdám, akit egy életen keresztül hűségesen szolgáltam, ha ezt megtudja.

— Hát hogyan került a te lovad a gazdag ember házába? — kérdezte az öreg bíró Jakabtól.

— Tegnap este itt ért e ház előtt az eső. Bementem és megkértem, engedje meg, hogy nála töltsöm az éjszakát és hogy lovamat a jászolhoz kössem. A gazdag ember ezt megengedte és amikor reggel a lovamat el akartam vinni, elkergetett a jászol mellől, azt mondja, hogy a ló az övé és nekem nem is volt lovam.

Amint a bíró Jakabbal beszélgetett, odajött a gazdag ember és a felesége is.

— Na higgy bíró uram ennek az idegen embernek, — mondotta a gazdag ember — minden szava hazugság. El akarja vinni az én lovamat.

— Hát hol van az a ló? — kérdezte a bíró.

— A jászolhoz van kötve — mondotta a gazdag ember.

— Hát megnézhetném én azt a lovat? — szólt a bíró.

— Hogyne. — mondotta a gazdag ember.

Bement a bíró, a gazdag ember, a felesége és Jakab a háza a jászolhoz. Nézte, nézte az öreg bíró a fekete lovat. Egyszer csak a bíró a lónak az egyik szemét letakarta az egyik kezével és a másik szemét a másik kezével s így szólt:

— Na, mondd meg gazdag ember, ha tied ez a ló, hogy melyik szemére vak?

A gazdag ember így felelt:

— A jobb szemére.

A felesége azt mondotta:

— Bíró uram, a bal szemére.

Az öreg bíró levette a kezét a ló szemeiről s így szólt:

— Idegen ember tied ez a ló, mert ninesen ennek semmi baja, olyan jól lát mind a két szemére, mint jómagam.

Jakab hálálkodott, meg akarta örömeiben a bíró kezét csókolni, de az nem engedte, a gazdag ember irult-pirult szegényében.

Az öreg bíró bekísérte Jakabot Jeruzsálembé Salamon király elé és elmondotta neki a történeteket. Salamon király megdicsérte a bölcs bírót és a fekete lovat egy zacskó arannyal Jakabnak ajándékozta, aki a királytól kapott kincsel odahaza földet és jószágokat vásárolt és gazdag ember lett belőle.

SPORT

A Vivó és Atlétikai Club bálja 1926 január hó 30-án este 9 órai kezdettel lesz a Vigadó összes termeiben. Az előreláthatólag nagyszerű bált díszközgyűlés előzi meg, a VAC 20 éves fenállásának megünneplése alkalmával. A tánchoz a zenét két zenekar fogja felváltva szolgáltatni. Meghívók és jegyek a klub titkárságánál naponta este 6—8-ig (Westend-kávéház, Teréz-körút 44.) igényelhetők.

A Hakoah győzelme. A háromklub-match, amely Slavia (Prága), Vivó (Budapest) és Hakoah (Bécs) között lefolyt, a Hakoah győzelmével végződött és ezzel a bécsi zsidó vivóklub másodikban nyeri el a serleget.

A kiadásért felelősek: MÁRKUS ALADÁR és PARTOS NANDOR
Általános Nyomda, Könyv- és Lapkiadó R-T, VI., Nagymező uca 3
A nyomdátért felelős: Dr. Uj István

BRAUN REZSŐ
urt- és női-dívat üzlete
Budapest, VI., Aradi u. 31.

Hitelképes egyéneket előnyös részletfizetésre is kiszolgálunk

Függönyök, kézimunkák, gobelinek, csipkék legolcsóbb bevásárlási forrása **ERMA** kézimunkaház
Budapest, VIII., József-körút 17. Telefon: József 57.

Dreher-Maul
CSOKOLÁDÉ

Magyarországi főlerakat:
Hutter József — Vegetalművek
Szappan- és Növényzsirgyarak
Részvénytársaság
Budapest, VII., Erzsébet-körút 6.

CERES
KÓSER ÉTELZSIR

tápláló,
könnyen emészthető!

Akar elegánsan és olcsón öltözködni?

Forduljon **ALTHEIM GYULA**
uri szabóhoz
Budapest, VI., Izabella ucca 65.

ILLÉS SIMON CUKRÁSZ

BUDAPEST, VII.
Erzsébet-körút 39.
Telefon: J. 121-52.

Tea és finom sütemények,
torták, bonbonok, fagyalt
és gesztenye purée.
Előkelő uzsonnázó hely.

Akinek nem mindegy

MIT TESZ A NYELVÉRE,
az csak mindenütt a
SZENT ISTVÁN
CUKORKÁT

kérje, mert ezt valódi olaj-
jokkal, tiszta izekkel készít-
jük. Megismerhetők, hogy
minden szem cukorkába
a SZENT ISTVÁN szó
van préselve

Kőbányai Polgári Serfőző és
Szent István Tápszeművek Rt.

BRÜCK ÉS GROSZ

V., ERZSÉBET-TÉR 5.

Bélés áruk és szabó-
kellékek nagyban
és kicsinyben

Saját készítésű pamutárúk

Telefon: 42-43

Magy. kir. postatakarék-
pénztári számla száma: 36744

EZÜST disztárgyak, evőeszközök, sport- és versenydíjak dus választékban, gyári árban
SCHLEIFER ezüstárugyár. Budapest, VII., Kazinczy u. 14. Telefon: József 135-28.

Egyetértés

IRODALMI, TÁRSADALMI, KÖZGAZDASÁGI és HITÉLETI KÉPES HAVI FOLYÓIRAT

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
VI., ANDRÁSSY-UT 84. SZÁM.

Felelős szerkesztő:
MÁRKUS ALADÁR

Előfizetési díj:
Egész évre K 150.000

A budai izr. hitközség ambulatóriuma orvosi karának bálja

Középső képünkön Baracs Károly udvari tanácsos, a felesége és Ripka Ferenc főpolgármester. A felső soron balról jobbra: Lengyel Erzsike, Beck Nusi, a budai izr. leányegyesület elnöke, dr. Gerő Zsófi. Középen balról: Vajda Panni, jobbról: Kenedi Anci. Alsó sor: Edelstein Lili, Präger Kató és Bermann Lotte.